

Opinnäytetyö (YAMK)

Ylempi korkeakoulututkinto

2025

Katju Välivehmas

Vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Terveyden edistäminen

2025 | 36 sivua

Katju Välivehmas

Vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa yhteneväistä tietoa vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen lapsen eri ikävaiheissa. Tarkoituksena oli koostaa näyttöä siitä, miten ennaltaehkäisevät palvelut voivat edistää tehokkaampaa resurssien kohdentamista ja päätöksentekoa hyvinvointialueilla.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa analysoitiin kymmenen vuoden sisällä julkaistuja korkealaatuisia tutkimuksia. Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmiä.

Keskeisinä tuloksina todettiin, että vanhemman alkoholin ja kannabiksen käyttö on yhteydessä lapsen laaja-alaiseen psyykkisen kehityksen haasteisiin, joilla on vaikutuksia aina vauvaiästä aikuisikään asti. Opinnäytetyön tuloksissa korostuu terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työotteen merkitys yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Asiasanat: alkoholi, kannabis, päihteet, psyykinen kehitys, terveyden edistäminen, ennaltaehkäisy, tunne-elämän kehitys

Bachelor's / Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Health Promotion

2025 | 36 pages

Katju Välivehmas

The Impact of Parental Alcohol and Cannabis Use on Child's Psychological Development

The purpose of this thesis was to provide consistent information on the effects of parental alcohol and cannabis use on a child's psychological development across different stages of childhood. The aim was to compile evidence on how preventive health care can support more effective resource allocation and decision-making.

The thesis was conducted as a descriptive literature review, analyzing high-quality studies published within the past ten years. Qualitative content analysis methods were used to analyze the data.

The main findings showed that parental alcohol and cannabis use is linked to broad psychological development challenges on children, which can have effect from infancy through to adulthood. The results emphasize the significance of health promotion and preventive approaches for the overall well-being of the individual.

Keywords: alcohol, cannabis, substances, psychological development, health promotion, prevention, emotional development

Sisältö

1 Johdanto	7
2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	9
2.1. Toimeksiantaja	9
3 Teoreettinen viitekehys	11
3.1. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy	12
3.2. Päihdeongelman stigma	13
3.3. Vanhemman päihteiden käytön ja kiintymyssuhteen merkitys	14
3.4. Vanhemman päihteiden käytön aiheuttamat psyykkiset ongelmat lapselle	15
3.5. Riskitekijöiden kasaantuminen	16
4 Päihdeperheiden aiheuttamat kustannukset	18
5 Tutkimuksen toteutus ja menetelmälliset ratkaisut	20
5.1. Tutkimusmenetelmä	20
5.2. Aineiston keruu	21
5.3. Aineiston analysointi	24
5.4. Projektin eteneminen	25
6 Tulokset	26
7 Pohdinta ja johtopäätökset	31
8 Eettisyys ja luotettavuus	35
8.1 Jatkokehittämissideat	36
Lähteet	37

Liitteet

Liite 1. Aineiston materiaali

Liite 2. Opinnäytetyön tuotokset

Kuviot

Kuvio 1. Aineiston keruun prosessi	22
Kuvio 2. Aineiston valinta	23
Kuvio 3. Aikataulun havainnekuva	25
Kuvio 4. Vanhemman päihteiden käytön vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen	26

Käytetyt lyhenteet tai sanasto

Interventio: ammattilaisen tekemä väliintulo, jolla pyritään vaikuttamaan yksilön terveydentilaan tai käyttäytymiseen (Terveyskirjasto 2016).

Järjestön taloudelliset vaikutukset: järjestön tuottama vaikutus taloudelliseen hyvinvointiin, palveluiden saatavuuteen, kriittisten palveluiden saatavuuden edistäminen (NCoN n.d.).

Kaltoinkohtelu: lapsen perustarpeiden laiminlyönti, puutteellinen huolenpito. (Lääkäriliitto n.d.)

Kiintymyssuhde: Tunnesuhde, joka muodostuu vauvan ja häntä hoitavan henkilön välille. Kiintymyssuhde muotoutuu riippuen lapsen perustarpeiden tunnistamiseen ja reagointiin. (Tokola & Airo, 2024.)

Päihdeperhe: tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä perhettä, jossa toinen vanhempi käyttää ongelmallisesti päihteitä.

Päihdevanhempi: tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä perhettä, jossa ainakin toinen vanhempi käyttää ongelmallisesti päihteitä.

Varhainen puuttuminen: ongelmien ja tukikohtien havainnointi ja niihin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Kuikka n.d.).

1 Johdanto

Perheen päihdeongelma on aliarvioitu ja yleinen perheväkivallan muoto (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 127). Edelleen vuonna 2023 arviolta 70 000 lasta elää Suomessa perheessä, joissa ainakin toisella vanhemmista on vakava-asteinen päihdehäiriö (Puumalainen 2023). Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa noin kuusi prosenttia kaikista alaikäisistä lapsista elää perheessä, jossa ainakin toinen vanhempi käyttää ongelmallisesti päihteitä (Raitasalo, 2017).

Lapsella on syntymästään alkaen kehittyvät valmiudet kasvaa yksilöksi, jolla on oma identiteetti, kansalaisoikeudet ja vapaudet. Lastensuojelulain ja lasten oikeuksien keskiössä on lapsen oikeus kehittyä suotuisimmalla mahdollisella tavalla yksilölliseksi ihmiseksi, ja aikuisilla on velvollisuus tukea tätä kehitystä. (Toivonen, 2021, 164.) Vanhemman päihdeongelmalla on vakava merkitys lapsen terveyteen ja kehitykseen. Vanhemman päihteiden käytöllä on todettu olevan yhteys lapsen sairastavuuteen, elämänhallinnan vaikeuksiin, huostaanottoihin ja tapaturmiin. Lisäksi vanhemman päihteiden käyttö on yhdistetty lapsen koulukiusaamiselle, ystävyysuhteiden ja muiden sosiaalisten suhteiden eristäytymiselle. (Raitasalo, 2017.) Nämä ovat vain murto-osa vanhemman päihteidenkäytön mittavista vaikutuksista lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen sen eri ikävuosina.

Opinnäytetyön aiheen valinta perustui sen ajankohtaisuuteen, yhteiskunnalliseen merkitykseen ja opinnäytetyöllä oli merkittävä terveyttä edistävä näkökulma. Opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Turun ensi- ja turvakodille. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja sen analysointiin käytettiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmiä. Opinnäytetyön tarkoitus oli tarkastella minkälaisia vaikutuksia vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytöllä on lapsen psyykkiseen kehitykseen tämän eri ikävaiheissa. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin kustannusnäkökulmia järjestötyön hyödyistä suhteessa hyvinvointialueille ja julkiselle terveydenhuollolle.

Tutkimuskysymykset olivat:

Minkälaisia vaikutuksia vanhemman alkoholin käytöllä on lapsen psyykkiseen kehitykseen eri lapsuuden ikävaiheissa?

Minkälaisia vaikutuksia vanhemman kannabiksen käytöllä on lapsen psyykkiseen kehitykseen eri lapsuuden ikävaiheissa?

Lisäksi tarkasteltiin minkälaisia taloudellisia säästöjä ennaltaehkäisevät toimet ja järjestötyö tuottavat hyvinvointialueelle ja miten näiden säästöjen kautta voidaan vaikuttaa päätöksentekoon ja resurssien kohdentamiseen.

2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa yhteneväistä tietoa vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen lapsen eri ikävaiheissa. Tarkoituksena oli koostaa näyttöä siitä, miten ennaltaehkäisevät palvelut voivat edistää tehokkaampaa resurssien kohdentamista ja päätöksentekoa Varsinais-Suomen hyvinvointialueella.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea sikiöaikaisten haittojen vähentämistä ja ehkäisyä. Sekundaarinen tavoite oli koostaa dataa ennaltaehkäisevän työn kustannustehokkuudesta.

Lisäksi konkreettisenä tuotoksena tuotettiin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiantuntijoille infograafi, jossa on koottu vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutuksia lapsen psyykkiseen kehitykseen. Tämän on tarkoitus edistää päätöksentekoa ja auttaa päättäjiä kohdentamaan resurssit niitä eniten tarvitseville.

2.1. Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Turun ensi- ja turvakotiyhdistyksen päihde-ensikoti Pinja. Päihde-ensikoti Pinja sijaitsee Turun ensi- ja turvakodin yhteydessä. Ensikoti Pinja toteuttaa erityistason vauvalähtöistä päihdekuntoutusta. Pinja on osallistunut Tupa-hankkeen alueelliseen ohjausryhmään, joka kehittää palvelukokonaisuutta odottaville päihdekäyttäjille ja vauvaperheille. Pinja toimii kodinomaisena ympäristönä seitsemälle perheelle, jossa työskentelee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstöä perheiden tukena ympärivuorokautisesti. Pinjan tarjoama ennaltaehkäisevä ja tukeva palvelu ovat tarkoitettu tukemaan päihteetöntä elämää ja rakentamaan turvallista kiintymyssuhdetta vauvaan ja turvaamaan vauvan normaalia kehitystä. Kuntoutukseen voi hakeutua heti, kun raskaus todetaan. Hoitojakso kestää yleensä 9–12 kuukautta. Pinjaan voi ohjautua

sosiaalitoimen, Turun yliopistollisen keskussairaalan tukipoliklinikan, riippuvuuspsykiatrian, neuvolan tai asiakkaan oman yhteydenoton kautta. Asiakkuuteen vaaditaan sosiaalitoimen maksusitoumus.

Päihde-ensikoti Pinjan tavoitteena on sikiövaurioiden ehkäiseminen ja minimoiminen tukemalla vanhempien päihteettömyyttä raskauden aikana. Lisäksi tavoitteena on vanhempien päihteettömyyden tukeminen vauvan syntymän jälkeen sekä toimivan vuorovaikutuksen syntyminen vanhempien ja vauvan välille. Pinja on asettanut tavoitteeksi myös edistää vauvan tervettä kehitystä ja arkielämän taitojen hallintaa, jossa vanhempi voi elää lapsensa kanssa ilman päihteitä ja vauvan hyvinvointia tukevalla tavalla. Ensikotien ympärivuorokautinen yhteisökuntoutus sisältää ryhmätoimintaa, perhekohtaista työskentelyä, yksilökeskusteluja ja verkostokokouksia. Jokaiselle perheenjäsenelle tehdään oma asiakassuunnitelma. Kuntoutusjakson jälkeen noin 66,6 prosenttia Pinjan päihdekuntoutujista elää päihteetöntä elämää lapsensa kanssa. Kuntoutuksen tukena käytetään huumeepikaseuloja ja alkometripuhallutuksia. (Turun ensi- ja turvakoti n.d.)

Päihde-ensikoti Pinja (Ensi- ja turvakoti n.d.) on raportoinut äidin ja vauvan vuoden mittaisen kuntoutuksen kustannusarvioksi 160 000 euroa. Vauvan huostaanottaminen ja sijoittaminen kodin ulkopuolelle 18 vuoden ajan kustannusarvioksi on laskettu 1–1,6 miljoonaa euroa ja yhden äidin syrjäytyminen eläkeikään kustannusvaikutus on 1,1 miljoonaa euroa. (Ensi- ja turvakodin infograafit n.d. /2022) Voidaan päätellä, että järjestötyöllä ja ennaltaehkäisevillä palveluilla on mahdollista saada huomattavia säästökustannuksia hyvinvointialueelle.

3 Teorettinen viitekehys

On merkittävää tuottaa näyttöön perustuvaa, selkeälukuista ja informatiivista tietoa vanhempien päihteiden käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen lapsen eri ikävaiheissa. Aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty runsaasti vanhemman päihteiden käyttöä niin raskausaikana, pikkulapsiaikana ja lapsen myöhemmässä iässä. Aiemmissa tutkimuksissa on keskitytty lapsen psyykkisiin ja rakenteellisiin vaurioihin, mutta tarvitsemme edelleen selkeän koonnin psyykkisistä vaikutuksista lapsuuden eri vaiheissa.

Suomen- ja englanninkielisessä kirjallisuudessa on runsaasti tietoa vanhemman alkoholin käytön vaikutuksista lapsen fyysiseen kehitykseen, mutta lapsen psyykkiseen kehitykseen vaikuttavia tutkimuksia löytyi vähemmän. Kirjallisuus painottui aikuisten päihdevanhempien lasten haastatteluihin. Sen sijaan aineistoa lasten haastattelusta löytyi niukasti. Tietoa vanhemman kannabiksen käytön vaikutuksista lapsen fyysiseen kehitykseen löytyi kohtalaisesti. Tutkimuksia vanhemman kannabiksen käytön vaikutuksia lapsen psyykkiseen kehitykseen löytyi niukemmin.

Vanhemman kyky vastata vauvan ja lapsen tarpeisiin on tärkeä tekijä lapsen kehityksen kannalta. Sillä on pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen tunne-elämään, ongelmien kasaantumiseen ja kokonaisvaltaiseen terveyteen. Päihdeongelmat voivat merkittävästi vaarantaa lapsen normaalia kehitystä (Kalland & Salo 2020,891). Vanhemman alkoholinkäyttö altistaa lasta kaltoinkohtelulle ja vaikuttaa haitallisesti lapsen kasvuympäristöön (Ämmälä 2015,571). Päihdeongelma ei rajoitu pelkästään vanhemman alkoholin juomiseen tai päihteiden käyttöön, vaan voi aiheuttaa puutteita kasvuympäristössä. Tällöin riskit riittämättömään hoitoon ja huolenpitoon kasvavat. Tästä voi aiheutua riskejä tapaturma-alttiuteen, psyykkiseen sairastavuuteen ja käytöshäiriöihin (Raitasalo, Holmila & Jääskeläinen 2016,87). On havaittu, että vanhemman päihteiden käytön vakavuuden aste ei ole yhteydessä lapsen haitallisiin kokemuksiin, vaan haitallisia kokemuksia voi aiheuttaa vanhemman vähäisempikin päihteiden käyttö (McGovern 2020).

Raskaudenaikainen alkoholi-altistus on todettu olevan yksi yleisimmistä sikiövaurioiden syistä länsimaissa. Vaikeusasteet vaihtelevat lievistä oppimishäiriöistä vaikeaan kehitysvammaan (Tupola & Kahila 2021). Lisäksi erityisesti raskaudenaikainen päihde-altistus on yhdistetty lapsen kehityshäiriöihin, jotka sisältävät muun muassa kognitiivisia haasteita, käytöshäiriöitä ja kehitysviiveitä. Nämä haasteet voivat jatkua aina aikuisikään asti (Nissinen 2024,349). Jyrsijöillä toteutetuissa eläinkokeissa on havaittu, että kannabikselle sikiössä altistuneilla lapsilla on haasteita vuorovaikutuksessa, emotionaalisen tunteiden säätelyn häiriöitä ja lisääntynyttä alttiutta omalle päihteiden käytölle. Uskotaan, että varhainen altistus kannabinoideille on yhteydessä pysyvään neurologisen kehityksen haasteisiin (Martinez-Pena ym. 2021;8–9).

3.1. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy

Suomessa lastensuojelulaki (417/2007) ja päihdepalvelulaki (41/1986) painottavat varhaisen puuttumisen ja tuen merkitystä päihdeongelmien ennaltaehkäisyssä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) korostaa kansallisissa linjauksissaan ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistamista ja perheiden laaja-alaista tukemista. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) on julkaissut suosituksia, joissa kerrotaan, että varhaisen tuen avulla on mahdollista ehkäistä ongelmien kärjistymistä ja vähentää raskaampien palveluiden tarvetta. Suomessa noin 20 % lastensuojelun asiakkaista tulee perheistä, joissa on päihdeongelmia. (THL, 2021.) Tutkimukset osoittavat, että varhainen puuttuminen voi vähentää merkittävästikin lasten huostaanottojen tarvetta ja edistää perheiden hyvinvointia (Aaltonen, 2015).

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen taloudellisia vaikutuksia on tutkittu paljon. Voidaan todeta, että varhainen puuttuminen vähentää merkittävästi lastensuojelun kustannuksia (Aaltonen 2015). Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että varhaiset interventiot tuottavat taloudellisia hyötyjä usealla tavalla, kuten minimoimalla suorita kustannuksia,

sekä toisaalta myös lisäävän pitkän aikavälin tuottavuutta ehkäisten pitkäaikaishäiriöiden kustannuseriä (Heckman 2013). Varhaisen tuen avulla on mahdollista ehkäistä usean sosiaalisten ongelmien kärjistymisen (Lammi-Taskula & Karvonen 2014). Myös kansainväliset tutkimukset tukevat tuloksia sosiaalisten ongelmien kärjistyisestä. Esimerkiksi Van Der Kolk (2014) toteaa tutkimuksessaan, että varhainen puuttuminen ja varhain toteutettu interventio tukee lapsen psyykettä ja fyysisiä ongelmia pitkällä aikavälillä.

Tarvitaan kuitenkin enemmän tutkimusta ja näyttöä siitä, kuinka edellä mainitut toimenpiteet aiheuttavat konkreettisesti kustannuksia ja säästöjä. Vanhempien päihdeongelmiin on saatavilla tukea myös kolmannen sektorin palveluissa. Matalan kynnyksen järjestötoiminnalla on merkittävä vaikutus yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. On ennustettavaa, että päihdeperheissä on enemmän ongelmien kasaantumista ja syventymistä. Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon tarjoamien tukipalveluiden jonojen pidentyminen ja apua tarvitsevien määrä ei kohtaa resurssin kanssa. Myös sosiaaliturvan kustannuksissa voidaan odottaa nousua järjestöleikkausten myötä. (A-klinikkasäätiö 2024.)

3.2. Päihdeongelman stigma

Päihteiden käytöllä on suora mielihyvän vaikutus ihmisen aivoihin. Tällöin biologinen mielihyvä sikiöstä ja äidiksi tulemisesta heikentyy stimulanttien vaikutuksesta. Päihteitä käyttävän naisen raskaaksi tuleminen voi herättää vanhemmalle ristiriitaisia tunteita. Päihteiden käytön on huomattu aiheuttavan äidissä usein syyllisyyttä, epävarmuutta sekä huolta sikiön terveydestä. Edellä mainitut negatiiviset ja stressiä aiheuttavat huolet voivat aiheuttaa raskausajan päihteiden käytön jatkamista (Lindroos ym. 2015, 145). Päihteitä käyttävien äitien elämää ovat monesti varjostaneet omat traumakokemukset, heillä saattaa olla aiempien lasten huostaanottoa, heikko sosioekonominen asema sekä heikko sosiaalinen tukiverkosto. Osalla äideistä on varhaisia kokemuksia erotilanteista, hylätyksi tulemisesta tai omien vanhempien päihdeongelmista. Stereotypia

vanhemmuudesta saattaa olla teennäinen, joka herättää vanhemmuudesta negatiivisia tunteita (Lindroos ym. 2015, 145). Raskaana olevan vanhemman on usein hankala kertoa itse päihteiden käytöstään terveydenhuollon ammattilaisille. Taustalla saattaa olla pelkoa lasten huostaanotosta. Raskaana olevien äitien hakeutuminen neuvolaan ja äitiyshuoltoon on viivästynyt toivottua myöhempään sekä luottamus terveydenhuollon palveluja kohtaan on usein heikentynyt (Lindroos ym. 2015, 125–126). Äidin alkoholin käyttö yhdistettiin äidin omiin mielenterveyden ongelmiin ja äidit raportoivat kokevansa syyllisyyden ja häpeän tunteita myös pienien alkoholimäärien nauttimisesta. Alkoholin käyttö saattaa toimia raskausaikana selviytymiskeinona tai liittyä jo aiemmin muodostuneeseen riippuvuuteen (Gomez 2022).

3.3. Vanhemman päihteiden käytön ja kiintymyssuhteen merkitys

Psykologiassa on tutkittu jo pitkään kiintymyssuhteita. Vanhemman päihteiden käyttö on yhteydessä vanhemman ja lapsen kiintymyssuhteiden haasteisiin. Kiintymyssuhteella tarkoitetaan lapsen sisäistä vuorovaikutusmallia, joka muodostuu lapsen ensimmäisenä elinvuotena. Tämän mallin avulla lapsi oppii ilmaisemaan hoivan tarvetta ja pystyy käyttämään vanhempaa peilinä ja mallina orientoituessaan maailmaan. Turvallinen kiintymyssuhde korreloi lapsen hyvinvoinnin eri osa-alueisiin positiivisesti. (Kalland & Salo 2020,892.) Päihdeongelmaisen äidin ja lapsen kiintymyssuhde on usein turvaton, joka on yhteydessä lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Myös muut riskitekijät, kuten äidin sosiaaliset ongelmat tai muut terveydelliset ongelmat ovat yhteydessä kiintymyssuhteen haasteisiin (Nissinen 2024,350). Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen muodostus alkaa jo raskausaikana. Kontakti vanhempiin on kriittistä lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana, sillä tämä mahdollistaa aivojen suotuisan kehityksen. Päihdeongelmallisella vanhemmalla voi olla heikentynyt kyky vastata lapsen ärsykkeisiin ja tarpeisiin, jolla on yhteys kiintymyssuhteen rakentumisessa (Sarkola & Halmesmäki 2008). Alkoholia käyttävillä äideillä on todettu päihteettömiä äitejä heikompi kiintymyksen

voimakkuus sikiöön. Kannabiksen käyttäjillä ei ole havaittu vastaavaa eroa. (Lindroos ym. 2015, 145–146). Mäntyselän ja Sankilammin katselma (2021,9) tukee tätä väitettä. Päihdeongelmaisen vanhemman ja lapsen kiintymyssuhde voi näyttäytyä turvattomuuden lisäksi ristiriitaisena tai vääristyneenä. Turvattomat kiintymyssuhteet liittyivät erityisesti vanhempien pitkäaikaiseen päihteiden käyttöön ja perheen muihin sosiaalisiin haasteisiin. Lapset myös joutuvat ristiriitaiseen asemaan suojellessaan vanhempaa päihteiden käytöltä, ja tähän liittyy vahvasti lapsen lojaliteetti vanhempaa kohtaan (Uotinen 2022,52–53). Lapsen ja päihdeongelmaisen vanhemman ongelmallinen kiintymyssuhde voi aiheuttaa lapsen aleksitymiaa (Kajanoja 2019; 37). Aleksitymiällä tarkoitetaan ihmisen vaikeutta tunnistaa omia tunteita ja kuvailla niitä. Kyky tiedostaa ja käsitellä niin muiden kuin omia tunteita on heikentynyt. Lisäksi empatiakyky on kehittynyt heikosti. Aleksitymiaan voi liittyä kroonista kipua, ahdistuneisuutta ja masennusta (Saarijärvi ym. 2006).

3.4. Vanhemman päihteiden käytön aiheuttamat psyykkiset ongelmat lapselle

Vanhempien päihteiden käyttö ei aina rajoitu lapsen syntymän jälkeiseen aikaan. Vuonna 2017 todettiin, että 15,7 % suomalaisista naisista käyttää alkoholia raskauden aikana. Todellinen prosentuaalinen osuus arvioidaan suuremmaksi, sillä hedelmällisessä iässä olevista suomalaisnaisista yli 80 % käyttää alkoholia. Noin 20 % käyttää alkoholia viikoittain. Raskaudenaikainen alkoholi-altistus aiheuttaa monimuotoisia sikiövaurioita, joilla on kauaskantoisia vaikutuksia lapsen psyykkiseen hyvinvointiin. (Nissinen ym. 2021,31.)

Aiemmissa tutkimuksissa, joissa käsitettiin päihdeperheen vaikutusta lapsen kehitykseen, korostuivat lasten käytöshäiriöt. Päihdeperheen vanhemmilla voi olla vaikeuksia suorittaa perustehtäviään, joissa he turvaavat lapselle turvallisen ja tarpeita vastaavan arjen. Tämän on huomattu aiheuttavan lapsille pysyvän stressitilan, jonka on huomattu johtavan lasten käytöshäiriöihin ja muihin psyykkisiin oireisiin (Raitasalo ym. 2016,87). Erityisesti vanhemmista äidin

päihteiden käytön on osoitettu aiheuttavan lapsillensa muita enemmän mielenterveys- ja käytöshäiriöitä (Raitasalo ym. 2018, 918–919). Lapset kuvasivat vanhemman päihteiden käytön aiheuttavan heissä pahoinvointia, joka johtaa käytöshäiriöihin. Nuoret raportoivat toimivansa koulukiusaajina, jolloin heillä oli mahdollisuus purkaa pahaa oloaan muihin lapsiin (Simonen ym. 2016,70). Tutkimuksissa nousi esille, että lapsilla on muita suurempi alttius sairastua syömishäiriöihin ja masennukseen. Lisäksi aiemmissa julkaisuissa nostettiin esiin tunne-elämän ja persoonallisuuden liittyviä vaikeuksia (Holmila ym. 2008,422). Päihdeperheessä kasvamisen on huomattu aiheuttavan lapsille pitkäkestoista stressiä. Vanhemman alkoholin käytön jatkuvuus voi aiheuttaa lapselle traumaattisia kokemuksia. Nämä voivat käsittelemättöminä aiheuttaa aikuisuudessa ahdistuneisuutta ja sosiaalisten suhteiden vaikeuksia (Hourula & Uimonen 2014,56.). Lapsen kasvuympäristö altistaa lasta mielenterveysongelmille, jotka ovat myös yhteydessä tapaturmiin, myrkytyksiin ja toisen asteen koulutuksen suorittamisen ongelmiin (Koponen ym. 2024,330).

Tutkimuksissa nousi toistuvasti esille, että päihteitä käyttävän vanhemman lapsilla on todettu olevan vahva yhteys omaan päihteiden käyttöön (McGorven ym. 2020,74). Päihteiden käyttö voi selittyä altistumisen lisäksi myös geneettisillä vaikutuksilla (Haugland ym. 2021,5). Lisäksi McGorven (2020,74) kuvasi julkaisussaan lasten oppivan vanhemmilta käyttäytymismalleja. Lasten oma haitallinen päihteiden käyttö ei ole pelkästään yhteydessä sikiöaikaiseen alkoholi-altistukseen vaan myös postnataaliseen eli syntymän jälkeiseen altistukseen, jossa vanhempi on käyttänyt haitallisesti alkoholia (Scott & Sher 2023,4).

3.5. Riskitekijöiden kasaantuminen

Aiemmassa tietoperustassa painottui päihdeperheisiin liittyvä ongelmien kasaantuminen. Päihdeperheiden vanhemmat olivat useimmiten eronneet, heillä oli muita matalampi koulutustaso, pitkäaikaisia taloudellisia haasteita sekä enemmän psykiatrista sairaushistoriaa (Raitasalo ym. 2021,236).

Päihdeperheen haasteet eivät rajoitu pelkästään päihteiden käyttöön, vaan päihteiden käyttöön voi liittyä muitakin riskitekijöitä, kuten niukka tukiverkko, taloudelliset ongelmat, mielenterveysongelmat, alhainen koulutustaso ja lähisuhdeväkivaltaa. Ongelmien kasaantuminen vaikeuttaa lapsen vakaata ja turvallista kasvuympäristöä ja voi olla aiheuttamassa lapsen käytöshäiriöitä (Nissinen ym. 2021,32). Päihdeperheessä lapsen kasvuympäristöksi muodostuu usein yksinhuoltajuus ja lapsen hoito jää toisen vanhemman vastuulle. Kodin ulkopuolisen sijoituksen on huomattu altistavan nuoria mielialahäiriöille sekä neuroottisille häiriöille (Nissinen 2024,349). Päihteiden käyttö ja muut riskitekijät voivat olla syitä lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle jo ensimmäisten elinvuosien aikana varhaislapsuudessa (Nissinen 2024,350). Tutkimukset osoittavat, että lasten sijoitus kodin ulkopuolelle on huomattavasti yleisempää, mikäli lapsen äidillä on päihdeongelma (Holmila ym. 2013,43). Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on todettu vahvempi yhteys sairastua mielenterveysongelmiin, joista korostuivat lapsuus- ja nuoruusiässä alkavat käytös- ja tunnehäiriöt ja ADHD. Usein sijoitetuilla lapsilla korostuvat psyykkisen kehityksen häiriöt, joista tyypillisimpiä ovat stressiin liittyvät, somatoformiset häiriöt, sekä mielialahäiriöt (Koponen 2024, 327–328.). Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on havaittu enemmän mielenterveysongelmiin liittyvää kuolleisuutta (Sarkola & Halmesmäki 2008).

4 Päihdeperheiden aiheuttamat kustannukset

Opinnäytetyössä tarkasteltiin mielenterveys- ja päihdepalveluista aiheutuvia kustannuksia yksilötasolla ja järjestötyön osalta.

Suomalaisten alkoholin käyttö on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Naisten alkoholin kulutus on muuttunut yleisemmin hyväksytyksi ja se näkyy naisten läsnäolossa myös sosiaalisissa tilanteissa, joissa nautitaan alkoholia. Samalla alkoholinkäyttö on siirtynyt jatkuvasti enemmän kotiympäristöihin. Alkoholin juominen kotona on siirtynyt hiljalleen enemmän humalahakuiseksi juomiseksi kuin muunlaiseksi alkoholin käytöksi. Puolisot ovat enenevässä määrin jakaneet juomistilanteita aiempaan sukupuolivoittoiseen juomiseen. Suomessa alkoholia pidetään edelleen päihteenä kuin ruoka- tai janojuomana. Tämä eroaa tyypillisestä eteläeurooppalaisesta juomiskulttuurista. Suomalaiset käyttävät alkoholia eniten lauantai-iltaisina kahdeksan ja yhdeksän välissä. Suomessa pahoinpitelyt ovat korostuneet alkoholin vaikutuksen alaisuudessa. (Mäkelä & Österberg 2016.) On ollut jo pitkään tiedossa, että alkoholi aiheuttaa tai on myötävaikuttamassa useisiin sairauksiin, kuten elintapasairauksiin, sekä lisää terveydenhuollon kustannuksia erityisesti tapaturmariskien osalta.

Alkoholin on laskettu aiheuttavan julkiselle terveydenhuollolle 648–1141 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset. Alkoholikulut korostuvat erityisesti Helsingissä, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa (EHYT 2024). Päihteiden käyttäjän lisäksi myös päihteille altistuneella lapsella on riski sairastua moninaisesti sekundaarisiin häiriöihin, jotka lisäävät palvelujärjestelmän kuormitusta ja kustannuksia. Näissä korostuvat erityisesti mielenterveyspalveluiden, sosiaalipalveluiden, lastensuojelun ja rikosoikeusjärjestelmän kustannukset (Popova ym. 2021).

Ensi- ja turvakotien liitto kirjoittaa valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston lausunnossaan, että Turun ensi- ja turvakodin Pidä kiinni – ensikotien kokonaiskustannukset ovat vuodessa noin 8,5 miljoonaa euroa/vuosi,

joka kattaa noin 80–90 perhettä vuodessa. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen perheen kokonaiskustannus on arviolta 94 tuhatta –1,06 milj. euroa. Äidin ja vauvan ensikotikuntoutus maksaa arviolta 160 000 euroa/vuosi. Äidin kuntoutus jatkuu ensikodissa noin 8–12 kuukautta, jolla on merkittävä vaikutus vauvan sosiaaliin ja terveydellisiin lähtökohtiin. Tutkimusten valossa sekä Ensi- ja turvakodin liiton tietojen mukaan hoitoon jättäminen kasvattaa riskiä lapsen huostaanotolle. Pelkästään lapsen sijoittaminen kodinulkopuolelle täysi-ikäistymiseen asti kustantaa 1–1,6 miljoonaa euroa per lapsi (Särkelä 2022, 8).

Järjestöillä, kuten Turun ensi- ja turvakodilla, on merkittävä rooli päihdeperheiden tukemisessa. Järjestöt voivat tarjota palveluita ja räätälöityä tukea, jota hyvinvointialueemme eivät pysty tarjoamaan. Järjestöt ovat keskeisiä toimijoita ennaltaehkäisyssä, terveyden edistämisen kontekstissa ja perheiden tukemisessa pitkällä aikavälillä. Lapsella on oikeus syntyä ja elää tasapainoisessa elämässä ja ensimmäiset polut elämässä voi elää ensikodissa. Järjestöjen tarjoama ensikoti auttaa perheitä sopeutumaan perhe-elämään turvallisista ja päihdeettömmistä keinoista. Järjestötyön ansiosta voidaan vähentää perheiden syrjäytymistä ja yksin jäämistä riskitekijöineen. Turun ensi- ja turvakodin päihde-ensikoti Pinjan tarjoamalla päihdekuntoutuksella on mahdollisuus tarjota vanhemmuutta vahvistavaa ja päihdeettömyyteen tähtäävää tukea. Tällä on merkitystä vanhemman ja lapsen väliseen kiintymyssuhteeseen, jolla on aineiston perusteella merkittäviä vaikutuksia lapsen psyykkiseen kehitykseen.

5 Tutkimuksen toteutus ja menetelmälliset ratkaisut

Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa laajan ja tarkan aiheen käsittelyn, joka on oleellista silloin, kun tutkitaan päihteidenkäytön vaikutuksia lapsen eri ikävaiheiden psyykkiseen kehitykseen ja sen vaikutuksiin. Kirjallisuuskatsaus auttaa muodostamaan kokonaisuuden, jossa yhdistyvät tehokkaat käytännöt ja suositukset, jotka perustuvat kriittisesti tarkasteltuun lähdemateriaaliin (SAMK n.d.).

Määritellyt tutkimuskysymykset olivat:

Minkälaisia vaikutuksia vanhemman alkoholin käytöllä on lapsen psyykkiseen kehitykseen eri lapsuuden ikävaiheissa?

Minkälaisia vaikutuksia vanhemman kannabiksen käytöllä on lapsen psyykkiseen kehitykseen eri lapsuuden ikävaiheissa?

Teoreettisen viitekehyksen rakentamiseen hyödynnettiin laajasti koko aineistoa, mutta sisällönanalyysi vaiheessa aineistosta rajattiin kirjallisuuskatsaukset pois, jotta pystyttiin lisäämään analyysin luotettavuutta.

5.1. Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Opinnäytetyön menetelmän valinta perustui toimeksiantoon, runsaan olemassa olevan kirjallisuuden ja tiedon hyödyntämisen ja yhtenäistäminen tarpeeseen, päätöksenteon tueksi. Kirjallisuuskatsauksen avulla pystyttiin kuvaamaan päihteiden käytön ja sen vaikutusten ilmiötä ja avaamaan sen laajuutta.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaettiin neljään eri vaiheeseen, jossa ensin määriteltiin tutkimuskysymykset, valittiin aineistot, joita tarkasteltiin, laadittiin kuvaukset sekä viimeisenä tarkasteltiin tuloksia ja laadittiin johtopäätökset.

Menetelmä on aineistolähtöinen ja menetelmän tarkoituksena on tähdätä ymmärrettävään ilmiön kuvaukseen (Kangasniemi ym. 2014, 292).

Aineiston analyysissa käytettiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmiä. Laadullinen sisällönanalyysi valittiin aineiston analysointimenetelmäksi, sillä se soveltuu erityisen hyvin silloin kun tutkitaan, mistä aineisto tosiasiallisesti kertoo ja siitä halutaan tehdä erilaisten teemojen avulla kokonaisuuksia ja johtopäätöksiä (Vuori, 2021).

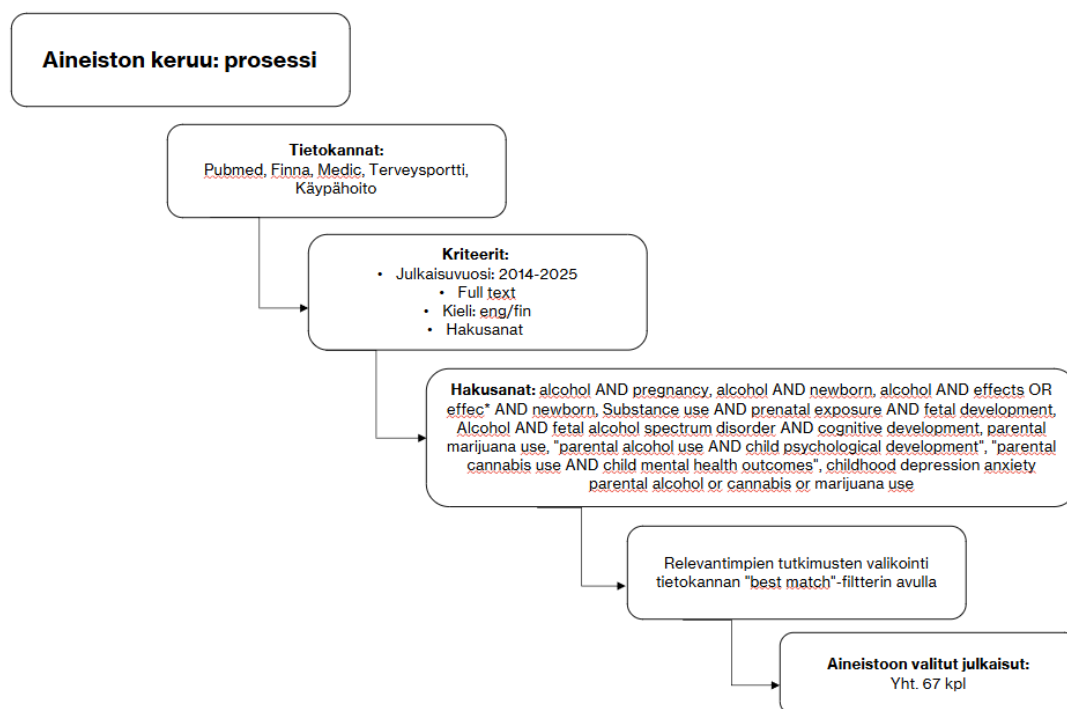
Laadullista sisällönanalyysiä käyttäen aineistosta haettiin toistuvia havaintoja ja elementtejä, jotka nostettiin pääteemoiksi. Pääteemoista havainnointiin erikseen alateemat. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheissa pidettiin mielessä tutkimuskysymykset ja niihin pyrittiin vastaamaan aineiston perusteella (Vuori 2021).

5.2. Aineiston keruu

Aineiston keruun prosessi on kuvattu kuvioissa yksi ja kaksi. Tiedonhaussa käytettiin luotettavia ja relevantteja tietokantoja, kuten Medic-, Pubmed-, Cinahl- ja Finna-tietokantoja, jotka tarjosivat kootusti vertaisarvioituja, valideja ja relevantteja tietolähteitä. Hakusanoina käytettiin mm. *Alcohol AND pregnancy, alcohol AND newborn, alcohol AND effects OR effec* AND newborn, substance use AND prenatal exposure AND fetal development, alcohol, AND fetal alcohol spectrum disorder* AND cognitive development, parental cannabis use AND child mental health outcomes, childhood depression OR anxiety AND parental alcohol OR cannabis OR marijuana use*. Aineistoissa tarkasteltiin pääsääntöisesti kymmenen vuoden sisällä julkaistua kirjallisuutta. Poikkeuksena opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä viitataan muutamaankin yli 10 vuotta vanhaan tietoperustaan.

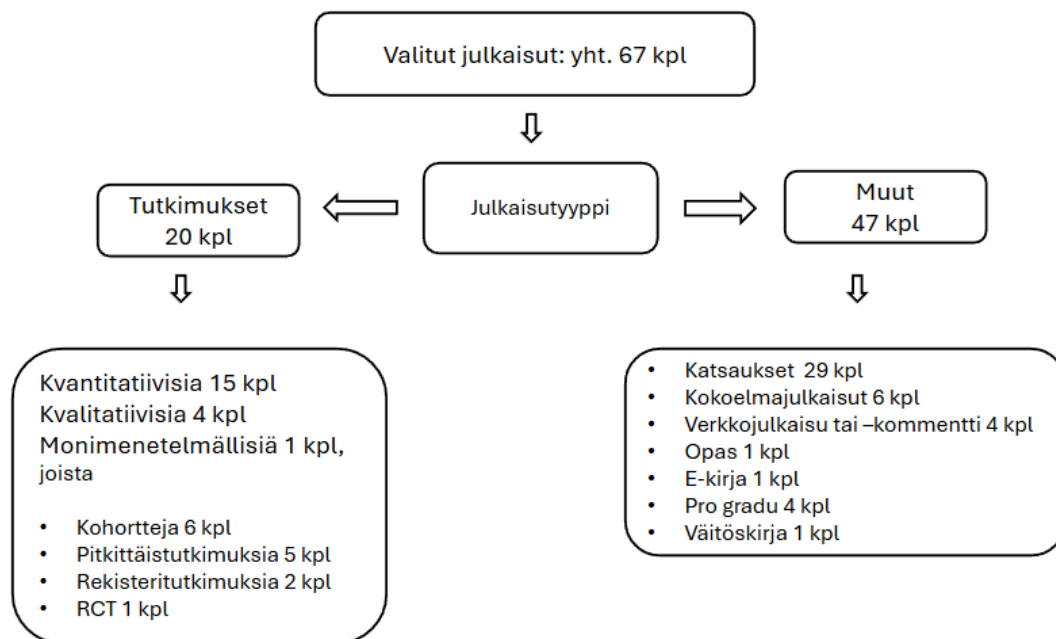
Sisäänottokriteerinä olivat kirjallisuuden julkaisuvuosi ajalla 2014–2024/2025, kokonaiset julkaisut, englannin tai suomenkielinen julkaisu,

tutkimuskysymykseen vastaaminen ja julkaisun aukeaminen oppilaitoksen käyttäjätunnuksilla.

Kuvio 1. Aineiston keruun prosessi

Hakutulokset edellä mainituilla rajauksilla tuottivat erityisesti Pubmed-tietokannasta kymmeniä tuhansia hakutuloksia. Näin laajoissa otoksissa aineistoa rajattiin vielä vuoden 2019–2025 välissä julkaistuksi. Laajan otoskoon vuoksi päätettiin käyttää tietokannan lajitteluominaisuutta, jolla hakukriteerejä ja –sanoja vastaavilla tuloksilla tarkasteltiin viittäkymmentä ensimmäistä julkaisua, jotka tietokanta arvioi parhaiten soveltuviksi julkaisuiksi.

Kuvio 2. Aineiston valinta

Aineistosta valittiin julkaisuihin tutustumisen jälkeen yhteensä 154 julkaisua. Valitut julkaisut käytiin läpi ja niistä jätettiin huomiotta yhteensä 86 julkaisua. Poissulkukriteereitä olivat julkaisujen ikä (yli 10–11 vuotta), tutkimuskysymyksiin vastaamattomuus, tuplatutkimus tai tutkimukseen ei ollut pääsyä. Lopuksi aineiston tarkasteluun jäi yhteensä kuusikymmentäseitsemän julkaisua. Jäljelle jääneestä aineistosta kolmekymmentähdeksän julkaisua (58 %) liittyi alkoholiin ja kaksikymmentäkuusi (39 %) kannabikseen tai muuhun päihteeseen, joissa käsiteltiin myös kannabista. Analysoidussa aineistossa kuitenkin valittiin tasaisesti molempia tutkimuskysymyksiä tukevia lähteitä. Aineiston 67 julkaisusta 20 julkaisua oli tutkimuksia, 29 katsausartikkeliä, neljä Pro Gradu –tutkielmaa, yksi väitöskirja, yksi kommentti, yksi e-kirja, kolme verkkojulkaisua, yksi opas ja kuusi kokoelmajulkaisua. Aineiston tuloksissa ja synteessissä käytettiin ainoastaan tutkimuksia, mutta muut julkaisut tukivat aineistoa ja opinnäytetyön sisältöä. Aineistossa tarkastelluista tutkimuksista viisitoista oli kvantitatiivisia, joista kuusi oli kohorttitutkimuksia, viisi pitkittäistutkimuksia, kaksi rekisteritutkimusta ja yksi satunnaistettu kontrolloitu tutkimus. Loput aineiston tutkimuksista olivat laadullisia (neljä) ja yksi monimenetelmällinen tutkimus.

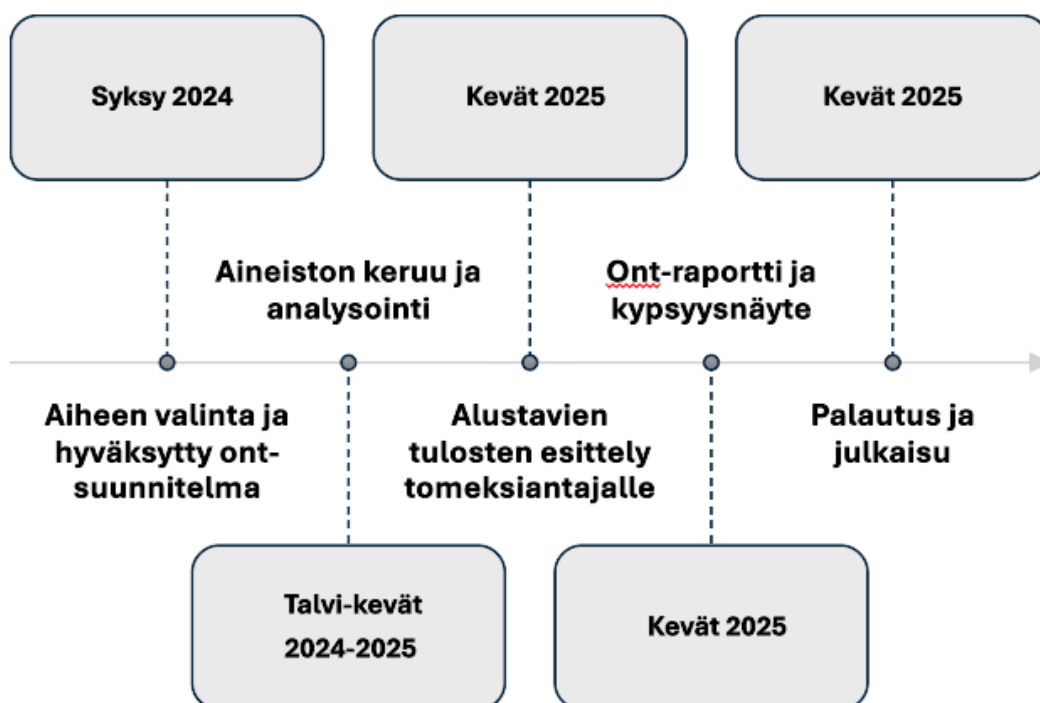
Tutkimukset olivat julkaistu vuosien 2017–2024 välissä. Tutkimuksista 16 oli kansainvälisiä ja neljä suomalaista.

5.3. Aineiston analysointi

Aineiston kaksikymmentä tutkimusta teemoitettiin ensin vanhemman käyttämää päihdettä koskien. Tutkimuksista 12 julkaisua koski kannabiksen käytön ja yhdeksän alkoholin käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen. Aineistosta kaksi julkaisua (10 %) koski suoraan sikiöön kohdistuvia vaikutuksia, kahdeksan julkaisua (40 %) lapsuusaikaan kohdistuvia vaikutuksia. Lapsuusaikaan luettiin leikki- ja kouluikä. Neljä julkaisua koskien (20 %) lapsen nuoruus ja teini-ikään kohdistuvia vaikutuksia sekä kuusi julkaisua (30 %) aineistosta käsitteli vanhemman päihteiden käytön psyykkisiä vaikutuksia lapsen usean eri ikätason osalta. Lapsen ikäryhmän luokittelun jälkeen siirryttiin tarkastelemaan vanhemman päihteiden käytön seurauksia lapsen psyykkiseen kehitykseen. Psyykkiset seuraukset olivat moninaisia, joten näistä nostettiin kolme pääteemaa, joiden alle nivoutui pääteemaan sopivat alateemat. Pääteemoja olivat lapsen kognitiiviset ja kehitykselliset haasteet, lapsen mielenterveys- ja käytöshäiriöt ja päihdeperheeseen kohdistuva riskitekijöiden kasaantuminen. Alateemoiksi lukeutui kognitiivisen ja kehityksellisten vaikeuksien osalta; kognitiiviset vaikeudet aina kehitysvammatasolle asti, aivojen rakenteen kehityksen muutokset, kognitiivisten taitojen heikentyminen ja lapsikuolleisuus. Mielenterveys- ja käytöshäiriöiden alle lukeutui käyttäytymis- ja tunne-elämän häiriöt, mielialahäiriöt, nuorella iällä aloitettu päihteidenkäyttö, kodin ilmapiiristä ja vanhempien päihteiden käytöstä aiheutuvat tuntemukset. Päihdeperheeseen kohdistuvien riskitekijöiden kasaantumisen alle lukeutui väkivallan eri muodoille altistuminen, mukaan lukien kaltoinkohtelun eri muodot, ylisukupolveutumisen, syrjäytyminen ja lasten kodin ulkopuolelle sijoittaminen.

5.4. Projektin eteneminen

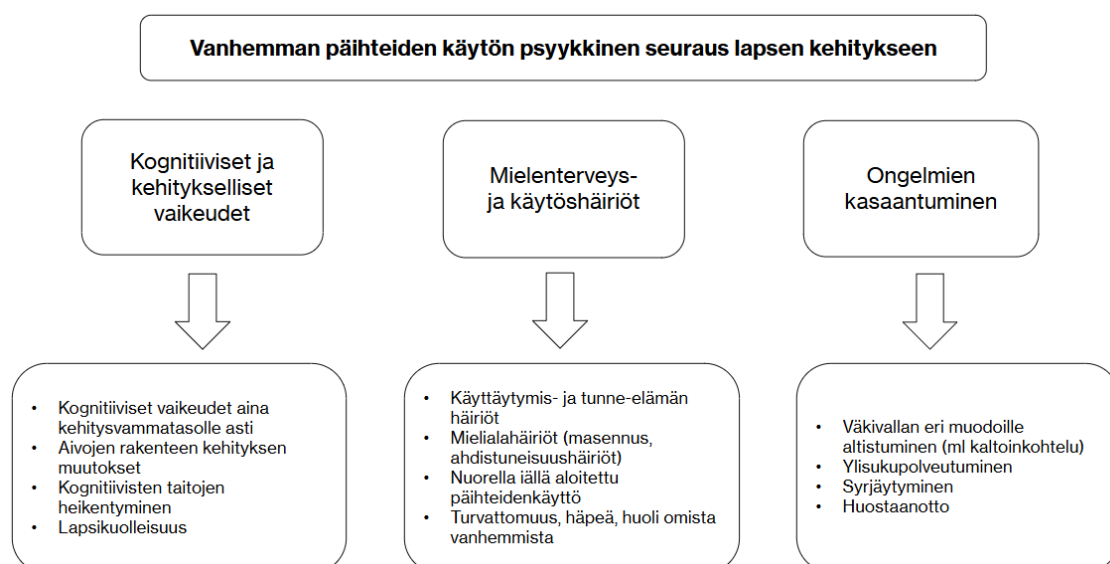
Opinnäytetyön etenemisestä laadittiin suunnitelmavaiheessa aikataulu ja erillinen viestintäaikataulu. Opinnäytetyön toimeksiantaja sovittiin huhtikuussa 2024 ja opinnäytetyön aihepalaveri pidettiin opiskelijan ja toimeksiantajan kesken huhtikuussa 2024. Opinnäytetyön suunnitelmaprosessi tuli päätökseen marraskuussa 2024, ja samassa kuussa opiskelija sai myönteisen tutkimuslupapäätöksen Turun ensi- ja turvakodilta sekä allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus. Opinnäytetyösopimuksen allekirjoituksen jälkeen opiskelija alkoi kerätä aineistoa ja analysoida tuloksia edellä kuvatun mukaisesti. Aineiston keruu sijoittui marraskuun ja tammikuun välille vuosina 2024–2025. Aineiston analysointi sijoittui tammi-maaliskuulle 2025. Opiskelija esitti toimeksiantajalle tulokset maaliskuussa 2025 ja keräsi palautetta toimeksiantajalta. Opiskelija kirjoitti opinnäytetyöraportin, tuotti sovitun infograafin toimeksiantajalle tuloksista, kirjoitti kypsyyssnäytteen, ja opinnäytetyö palautettiin keväällä 2025. Aikataulusta havainnekuva alla Kuvio 3.

Kuvio 3. Aikataulun havainnekuva

6 Tulokset

Aineistossa nousi esille toistuvasti tietyt teemat. Näitä olivat vanhemman alkoholin tai kannabiksen käytöstä johtuvat lapsen heikentyneet kognitiiviset taidot. Lisäksi vanhempien päihdeongelma yhdistettiin lasten tunne- ja käytöshäiriöihin, mielenterveysongelmiin ja lapsen kokemaan turvattomuuden ja huolen tunteisiin. Perheeseen kohdistui runsaasti riskitekijöitä ja päihdeperheissä oli tyypillistä ongelmien kasaantuminen (kuvio 4.). Tuloksissa kuvataan käytetty tutkimusaineiston sisältö, esitellään tutkimuksessa käytetyt menetit ja aineiston pääasiallinen sisältö ja lopuksi aineistosta tehdyt synteetit.

Kuvio 4. Vanhemman päihteiden käytön vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen

Vanhempien päihdehäiriö on yhteydessä lapsen vakavalle kognitiiviselle vajaatoiminnalle, joka voi olla kehitysvammatasosta (Khemiri 2023,11). Vaikutukset eivät rajoitu vain lapsuusaikaan, vaan sikiössä alkoholille altistuneilla lapsilla voi olla aikuisuuteen asti haasteita sosioekonomisen aseman ja itsenäisyyden suhteen (Gomez ym. 2022). Kehitysvammaisuuden riski on suurin

silloin, kun alkoholihäiriö todetaan raskauden aikana, joka viittaa alkoholin haitalliseen vaikutukseen sikiön kehityksessä. Alkoholi-altistus voi myös aiheuttaa mutaatioita sikiössä, mikä saattaa selittää vaikeita kehitysvammaisuustapauksia (Khemiri ym. 2023,10–12). Kannabiksen käytölle raskauden aikana ei ole asetettu turvarajaa. Kannabiksen käyttö ennen raskauden tiedostamista ei kuitenkaan ollut yhtä vahvasti yhteydessä lapsen kehityksellisiin haasteisiin kuin raskauden tiedostamisen jälkeen. Tämän perusteella myöhemmässä raskauden vaiheessa kannabisaltistuminen on haitallisempaa sikiölle (Paul ym. 2020). Kannabiksen on havaittu vaikuttavan sikiön aivojen kehitykseen ja siten kognitiivisiin kykyihin negatiivisesti (Khemiri ym. 2023,11). Äidin päivittäinen kannabiksen käyttö lisäsi ennen aikaisen synnytyksen riskiä noin kuusinkertaiseksi (Hines & Spry ym. 2021,4). Päihdeperheen lasten mielenterveysongelmista korostuvat käyttäytymis- ja tunne-elämän häiriöt, psykologisen kehityksen häiriöt (Raitasalo ym. 2019, 196–198). Nuoret aikuiset kokivat runsaampaa traumaattista oireilua kuin nuoret, joiden vanhemmillä ei ollut alkoholin väärinkäyttöä (Haugland 2021, 5).

Lapsella on korostunut riski sairastua psykiatriisiin sairauksiin, altistua perheväkivallalle, omalle varhaiselle päihteiden käytölle ja heikkoon akateemiseen saavutukseen (Wall 2024;2). Päihdeperheessä kasvaminen nosti riskiä lapsen omalle alkoholin tai päihteiden väärinkäytölle nuoruusiässä (Ólafsdóttir ym. 2018,173–175). Kannabikselle altistuneet nuoret aloittivat tyypillisesti oman kannabiksen käytön alle seitsemäntoista vuoden ikäisenä (Sokol ym. 2018,6). Kannabiksen runsaaseen käyttöön altistivat erityisesti nuorena aloitettu kannabiksen käyttö, miessukupuolisuus ja kasvaminen matalan sosioekonomisen aseman omaavassa perheessä (Hines ym. 2020,1048).

Tutkimukset osoittavat, että lapset, jotka ovat kasvaneet päihdeperheessä, ovat korkeassa riskissä sairastua krooniseen masennushäiriöön ja saada elinikäinen masennushäiriö (Thapa ym. 2017,4–5). Päihdeperheen lasten itsetuhoisuuden syiksi on nostettu haitalliset kotiolot, joista nousi esille isäsuhteen ongelmat ja isän alkoholismi. Haitallisia kotioiloja kuvailtiin myös perheväkivaltana, toisen vanhemman narsismina tai uupumuksena (Salmi ym. 2018,161). Kannabikselle

sikiöaikana altistuneet lapset kärsivät muita enemmän ahdistuneisuudesta, ajatusongelmista ja käytöshäiriöistä (Paul ym. 2020). Vanhempien runsas alkoholin käyttö vaikuttaa lapseen monin tavoin, mutta huomionarvoista on ymmärtää lapsen kehitykseen vaikuttava turvallisen vanhemman tai läheisen ihmissuhteen puute. Lapset voivat kokea pelkoa, häpeää ja pettymyksen tunteita vanhempien päihteiden käytön takia (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 127). Lapset, joiden vanhemmat ovat käyttäneet ongelmallisesti alkoholia, ovat kokeneet yli 4 kertaa todennäköisemmin lapsuutensa toimimattomaksi ja vaikeaksi. Lapset ovat huomattavasti todennäköisemmin joutuneet hyväksikäytön, laiminlyönnin tai väkivallan kohteeksi. Lisäksi näillä lapsilla on muita lapsia todennäköisemmin vaikeuksia luottaa aikuisiin (Haugland 2021,4). Lapsen sujuva integroituminen yhteiskuntaan edellyttää sosiaalista kompetenssia. Sosiaalinen kompetenssi käsittää sosiaalisia, emotionaalisia ja kognitiivisia taitoja sekä käyttäytymismalleja. Tutkimukset ovat osoittaneet, että perheen negatiivinen ilmapiiri on merkittävässä roolissa sosiaalisen kompetenssin kehityksessä, ja sillä on pitkäkestoisia vaikutuksia muun muassa alkoholistivanhemman lapsen ahdistuneisuuteen, masennukseen, ihmissuhdevaikeuksiin ja myös antisosiaaliseen käyttäytymiseen. Alkoholistiperheiden lapset kokevat muita enemmän riittämättömyyden tunnetta, huomiotta jäämistä ja väkivallan uhan riskiä (Omkarappa ym. 2018;1–4).

Päihdeperheiden yhteistä ilmapiiriä kuvastaa tyypillisesti riidat, jännitteet, konfliktit ja epäselvä kommunikaatio. Tämän dynamiikan todettiin vaikuttavan haitallisiin kokemuksiin lapsuudessa ja aina myöhemmin aikuisuuteen asti (Haugland ym. 2021,5). Lapsen turvattomuuden kokemukset ovat huomattu liittyvän arkiseen kaoottisuuteen, huolenpidon ja emotionaalisen tuen puutteeseen sekä erilaisiin kriisitilanteisiin. Lisäksi lapset kärsivät vanhemman arvaamattomuudesta ja päihtyneen vanhemman mielentilan muuttumisesta. Lapset kokevat humalajuomisen ongelmalliseksi, vaikka se ei aiheuttaisikaan suoraa väkivaltaa. Pienet lapset eivät ymmärrä päihtyneen tunnetilaa, ja minkä takia vanhempi tai aikuinen käyttäytyy ristiriitaisesti (Orjasniemi & Kurvinen 2017,134).

Häpeän tuntemukset koostuvat myös muiden tutkimusten mukaan. Häpeän tunne näyttäytyy arkisissakin asioissa, joissa myös lapsi joutuu todistamaan ulkopuolisten paheksuntaa omasta perheestään. Lapset ovat raportoineet pelkäävänsä joutuvansa kiusaamisen kohteeksi vanhemman alkoholin käytön vuoksi (Orjasniemi & Kurvinen 2017,132). Lapset huomaavat vanhempien alkoholin käyttöön liittyvät käyttäytymisen muutokset. Vuonna 2016 tutkittu Poikien puhelimen yhteydenotot liittyivät erityisesti äidin pahoinvointiin, äidin psyykkiseen huonovointisuuteen ja muun muassa rahan käyttöön (Valtatie ym. 2016,223).

Raskauden aikana alkoholille altistuneet lapset kärsivät muita enemmän psykososiaalisia ja kognitiivisia kehitysongelmia. Lisäksi alkoholiperheiden lapset altistuvat todennäköisemmin emotionaaliselle, fyysiselle ja seksuaaliselle väkivallalle. Lasten mielenterveys- ja käytöshäiriöt ovat yleisempiä, kun äidillä on alkoholiongelma, mutta huomioitavaa oli se, ettei alkoholiongelman vakavuudella ollut suojaavaa vaikutusta lapsen mielenterveyden haasteille (Raitasalo ym. 2019, 916–919). Tutkimukset kuvailevat myös ylisukupolveutumista huonojen elintapojen osalta. Elintapojen lisäksi esimerkiksi pahoinpitelyalttiuden on katsottu siirtyvän pahoinpitelyn jopa 3. lapsen kohdalla, mikäli lapsi ei saa riittävästi emotionaalista tukea ja rakkauden osoituksia (Orjasniemi & Kurvinen 2017,136).

Myös varhaislapsuuden kuolleisuudesta on tehty tutkimuksia, ja osin merkittävästi lisääntyneet kuolemanriskit lapsuuden aikana on yhteydessä vanhemman, erityisesti äidin, päihteiden käyttöön. Kuolemat korostuivat yleisiin ulkoisista syistä johtuviin ja tapaturmakuolemiin 1–9-vuotiailla lapsilla (Raitasalo ym. 2019,936). Kannabikselle altistuneilla lapsilla oli 35 prosenttia suurempi todennäköisyys menehtyä ensimmäisen ikävuoden aikana (Shi & Zhu & Liang 2017).

Päihdeperheissä on havaittu olevan enemmän sosiaalista syrjäytymistä aiheuttavia mielenterveysongelmia. Syrjäytyneissä perheissä on korkeampi riski jäädä ilman tukea, eikä vanhempien päihteiden käyttö ei tule välttämättä ulkopuolisille ilmi. Sosiaalisesti syrjäytyneiden perheiden lapsilla on todettu

olevan enemmän turvattomuuden kokemuksia (Orjasniemi & Kurvinen 2017,132–133).

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Aineiston perusteella voidaan todeta, että vanhemman alkoholin tai kannabiksen käyttö vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen lapsen eri ikätasoilla negatiivisesti. Päihteitä käyttävissä perheissä on haasteita niin psyykkisissä, sosiaalisissa ja fyysisissä tekijöissä. Haasteet näyttäytyvät päihdeperheen lapselle pienestä vauvasta aina aikuisikään asti. Päihteitä käyttävällä vanhemmalla on muita todennäköisemmin haasteita vastata lapsen tarpeisiin, jolla on suuri merkitys kiintymyssuhteisiin nähden. Kiintymyssuhteet toimivat siltana lapsen tunne-elämän kokemuksille ja ilmaisulle, mutta myös sosiaalisille taidoille ja muun muassa käytöshäiriöille. Lapsen kokema alkoholi- tai kannabisaltistus sikiövaiheessa on erittäin haitallista. Kuitenkin myös lapsen kasvaminen perheessä, jossa käytetään alkoholia tai kannabista aiheuttaa lapsille pysyviä haasteita. Sikiöaikainen alkoholi- tai kannabisaltistus on yhteydessä kauaskantoisiin neurologisiin vaurioihin, jotka ovat yhteydessä kognitiivisiin haasteisiin, käytöshäiriöihin ja mielenterveysongelmiin. Lisäksi päihdeperheessä kasvaminen altistaa lasta laiminlyönnin eri muotoihin, kuten kaltoinkohteluun tai väkivallalle. Päihdeperheitä yhdistää vaikeus saada tukea, sillä perheen päihteiden käyttö mielletään usein perheen omaksi salaisuudeksi. Lapsen voi olla vaikea tuoda ilmi vanhemman päihteiden käyttöä lojaliteetin, häpeän tai pelon vuoksi. Toisaalta lapsi saattaa kasvaa perheessä ajatellen, että vanhemman päihteiden käyttö on normaalia, eikä ymmärrä miksi vanhemman olemus muuttuu arvaamattomaksi tai erilaiseksi. Vanhemman päihteiden käyttö aiheuttaa lapselle pitkäaikaista stressiä, joka lisää lapsen mielialahäiriöiden riskiä. Tämä ulottuu tyypillisesti aina aikuisikään asti. Lisäksi vanhemman päihteiden käyttö katsotaan olevan ylisukupolvista, jolloin lapsi tai nuori tyypillisesti jatkaa vanhemman käyttäytymismallista opitun mukaisesti päihteiden käyttöä.

Lapsen kognitiiviset ja kehitykselliset vaikeudet

Vanhemman raskauden aikainen alkoholin käyttö on merkittävä riskitekijä lapsen pysyville kognitiivisille haasteille. Kognitiivisista haasteista korostuivat erityisesti

oppimisvaikeudet, ongelmanratkaisukyvyyn heikentyminen sekä muistiongelmat. Lisäksi alkoholi-altistuksen aiheuttamat kehityshäiriöt vaikuttavat keskittymiskykyyn, sekä loogisen ja abstraktin ajattelun kehittymiseen, mikä voi tuottaa lapselle vaikeuksia hahmottaa syy-seuraussuhteita ja päätöksenteon haasteita. Näiden kognitiivisten ja kehitykselliset vaikeudet ovat yhteydessä lapsen heikompaan koulumenestykseen, mikä voi heijastua myöhemmin akateemiseen- ja työuraan, sekä yleiseen sosioekonomiseen asemaan.

Samankaltaisia vaikutuksia on havaittu myös vanhemman kannabiksen käytöllä sekä raskausaikana ja sen jälkeen. Raskauden aikana äidin käyttämän kannabiksen sisältämä THC-molekyylä kulkeutuu istukkaan heikentäen fysiologisesti aivojen normaalia kehitystä. Tämän on huomattu vaikuttavan muun muassa lapsen tarkkaavaisuushäiriöihin, heikentyneeseen visuumotoriseen kykyyn sekä oppimisvaikeuksiin, jotka ilmenevät muun muassa luetun ymmärtämisen ja kirjoittamisen vaikeuksissa ja matemaattisessa ajattelussa.

Tällaisilla kognitiivisilla ja kehityksellisillä häiriöillä on pitkäaikaisia vaikutuksia, ja ne voivat vaikeuttaa lapsen koulunkäyntiä ja myöhemmin sopeutumista työelämään ja yhteiskuntaan.

Lapsen mielenterveys- ja käytöshäiriöt

Vanhemman raskaudenaikainen alkoholin käyttö todettiin olevan yhteydessä lapsen käytöshäiriöihin. Käytöshäiriöitä esiintyi myös lapsen kasvaessa päihdeperheessä. Käytöshäiriöiden osalta korostuivat impulsiivinen käytös, sääntöjen ja lain rikkominen, sosiaalisten suhteiden haasteet sekä aggressiivinen käyttäytyminen. Käytöshäiriöille näyttäytyi olevan yhteys konfliktien välillä ja koulutuksen haasteilla, jotka vaativat varhaista tukea ja puuttumista. Lapsen sikiöaikaisen kannabis-altistuksen huomattiin aiheuttavan jo hyvin nuorelle lapselle tunnesäätelyn vaikeuksia, aggressiivisuutta ja impulsiivisuutta. Noin viisivuotiailla lapsilla kuvattiin käyttöshäiriötä ja sääntöjen rikkomista. Kannabikselle altistuneilla nuorilla todettiin muita enemmän rikollista

käyttäytymistä ja syy-seuraussuhteen ymmärtämisen heikentymistä. Kannabikselle altistuneet lapset aloittivat oman kannabiksen ja muiden päihteiden käytön tyypillisesti hyvin varhaisessa vaiheessa. Alkoholille altistuneet lapset ja päihdeperheessä kasvaneet lapset olivat alttiita mielenterveysongelmille. Mielenterveysongelmissa korostuivat mielialahäiriöt, joista erityisesti korostuivat ahdistuneisuushäiriöt ja masennus. Itsetuhoisuuden syyt linkittyivät osittain vanhemman alkoholin käyttöön. Lapset raportoivat häpeän, turvattomuuden ja arvottomuuden kokemuksia. Kannabikselle altistuneet lapset kärsivät muita enemmän mielenterveysongelmista. Myös kannabikselle altistuneilla lapsilla korostuivat ahdistuneisuushäiriöt, masennus, ja niukasti tutkimustietoa löytyi myös psykoottisista kokemuksista. Kannabikselle altistuneet nuoret kärsivät muita enemmän tunne-elämän haasteista, neuropsykiatrisista ongelmista ja sosiaalisista vaikeuksista.

Ongelmien kasaantuminen päihdeperheessä

Aineistossa havaittiin, että päihdeperheessä ongelmien kasaantuminen oli tyypillistä. Ongelmien kasaantuminen on olemassa oleva ilmiö, jossa usea riskitekijä ja ongelma kohdistuu samaan henkilöön tai perheeseen. Aineistossa päihdeperheiden elämään kohdistui tyypillisesti useampi riskitekijä, joista korostuivat matala sosioekonominen asema, talousongelmat, mielenterveysongelmat, rikollisuus ja huostaanotot. Ongelmilla oli kausaalinen trendi, jossa esimerkiksi oppimisvaikeudet olivat selkeässä yhteydessä akateemisiin suorituksiin, ja akateemisilla suorituksella työllisyyteen ja siten hyvinvointiin. Päihdeperheen lapset ansaitsevat varhaista puuttumista ja päihdeongelmat tulisi huomioida jokaisessa ympäristössä, jossa lapsi viettää aikaa; päiväkodissa, koulussa, neuvolassa, terveydenhuollossa ja harrastuksissa. Aineiston perusteella voidaan todeta, että vanhemman päihdeongelma lisää lapsen haavoittuvuutta, alttiutta erilaisille neuropsykiatrisille ja psykiatrisille häiriöille, epävakaalle kasvu-ympäristölle ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin heikentymiselle.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia yhteneväistä tietoa vanhemman alkoholin ja kannabiksen käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen lapsen sikiöaikana, varhaislapsuudessa ja nuoruus/teini-iässä. Lisäksi tarkoituksena oli koostaa näyttöä, miten ennaltaehkäisevät palvelut voivat edistää tehokkaampaa resurssien kohdentamista ja päätöksentekoa Varsinais-Suomen hyvinvointialueella. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: minkälaisia psyykkisiä vaikutuksia vanhemman alkoholin käytöllä on sikiölle, lapsen varhaislapsuuden aikana, leikki- ja kouluiän aikana ja teini-ikäisenä? minkälaisia psyykkisiä vaikutuksia vanhemman kannabiksen käytöllä on sikiölle, lapsen varhaislapsuuden aikana, leikki- ja kouluiän aikana ja teini-ikäisenä?

Aineiston perusteella voidaan todeta, että vanhemman päihdeongelma lisää lapsen haavoittuvuutta, alttiutta erilaisille neuropsykiatrisille ja psykiatrisille häiriöille, epävakaalle kasvuympäristölle ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin heikentymiselle. Päihdeperheessä kasvaminen altistaa riskiä ongelmien kasaantumiselle ja lapsi on syrjäytymisriskissä. Eläminen epävakaassa, arvaamattomassa ja psyykkisesti epätasapainoisessa perheessä altistaa lasta

kiintymyssuhdeongelmille, joka voi jättää lapsen psyykkisen kasvun kesken. Lisäksi päihdeperheissä kohdataan muita enemmän huostaanottoja, joka voi myös olla lapselle traumaattinen kokemus.

8 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvä tieteellinen käytäntö sisälsi työtä tehdessä luotettavuuden, rehellisyyden, arvostuksen ja vastuunkannon (Tutkimuseettinen lautakunta 2023). Luotettavuuden osalta opinnäytetyötä tehdessä huomioitiin tekemisen ja tuotoksen laatu suunnitelma-, toteutus- ja raportointivaiheessa. Analysoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota sen luotettavuuteen. Rehellisyyden osalta toteutettiin viestintäsuunnitelma, jotta sekä opiskelija, toimeksiantaja että oppilaitos olivat avoimesti ymmärryksessä opinnäytetyön etenemisestä. Viestinnässä pyrittiin avoimuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja puolueettomuuteen. Opinnäytetyötä tehdessä arvostettiin kollegoita, toimeksiantajaosapuolta ja oppilaitosta. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessä arvostettiin ympäristöä ja ekosysteemejä. Tämä näkyi etätyöskentelymahdollisuutena Helsingistä Turkuun käsin ja sähköisiä työvälineitä hyödyntäen. Lisäksi opinnäytetyössä noudatetaan Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (Arene Ry) opinnäytetöiden eettisiä suosituksia. Arene Ry:n laatimat ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisten suositusten tarkoituksena on varmistaa yhtenäinen opinnäytetyöprosessi, joka noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja varmistaa opinnäytetyön tieteellisen laadun. (Raimo & Lempinen 2019,2–25).

Opinnäytetyöstä laadittiin opinnäytetyösopimus kolmena identtisenä kappaleena, Turun ylemmälle ammattikorkeakoululle, toimeksiantajalle Turun ensi- ja turvakodille sekä opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyösopimuksessa määriteltiin yhteiset keskeiset pelisäännöt opinnäytetyöhön liittyen, mm. Aihe ja aikataulu, mahdolliset kustannukset, työn omistus- ja käyttöoikeudet. (Raimo & Lempinen 2019,6.) Lisäksi opiskelija sai hyväksytyt tutkimusluvan toimeksiantajalta, joka oikeuttaa järjestön sisällä tutkimiseen, sekä velvoittaa mm. salassapitoon järjestöön liittyvissä asioissa.

Aineistonkeruussa hyödynnettiin ainoastaan luotettavia tietokantoja sekä kerättiin lähtökohtaisesti vertaisarvioituja ja kriittisesti arvioituja julkaisuja, jotta

opinnäytetyön materiaalista tulee relevantti ja luotettava. Kansainvälisten tutkimusten suomentamiseen käytetään erityistä huomiota mahdollisten väärinymmärrysten varalta. Kansainvälisten julkaisujen suomentamisen avuksi käytettiin tekoälyn apua, mutta suomennokset tarkastettiin aina manuaalisesti opiskelijan toimesta.

8.1 Jatkokehittämissideat

Tämän tutkimuksen avulla on mahdollista tukea päättäjiä kohdentamaan resursseja niitä eniten tarvitseville. Tutkimustulokset olivat linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Huomioitavaa oli, että vanhemman alkoholin käytön vaikutuksista lapsen psyykkiseen kehitykseen oli huomattavasti enemmän tutkimusaineistoa kuin kannabiksen käytön vaikutuksista. Tässä olisi tarpeellinen ja potentiaalinen tutkimuksen kohde. Lisäksi tutkimusaineistossa nousi selkeästi esille, että tukipalveluiden, kuten järjestötoiminnan ja matalan kynnyksen neuvonnan ja interventioiden merkitys päihdetyössä on suuri. Tarvitaan enemmän tutkimusta ja julkaisuja erityistason päihdetyön mittavista vaikutuksista päihdevanhemman ja lapsen psyykkiseen kehitykseen. Suomalaisen vanhempien kannabiksen käyttöä raskausaikana ei ole merkittävästi tutkittu, ja tämä olisi merkittävä tutkimuksen kohde tulevaisuudessa.

Lähteet

Aaltonen, M 2015. Päihdeongelmien vaikutukset perheiden hyvinvointiin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.11.2024.

Alshaarawy, O.; Roskos, S. & Meghea, C. 2021. Tobacco cigarette and cannabis use among new mothers. *Addiction*. 2021 September; 116(9): 2572–2576. Viitattu 13.2.2025.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8192585/pdf/nihms-1654710.pdf>

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulun rehtorineuvosto ARENE Ry. Viitattu 21.11.2024.

Saatavilla: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382%3E>.

Andrade, C. 2025. Maternal Cannabis Use During Pregnancy and Neuropsychiatric Adverse Outcomes During Childhood and Early Adult Life. *J Clin Psychiatry*. 2025 Jan 6;86(1):24f15753. Viitattu 15.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39832340/>

Autio, E. 2017. Perhetekijöiden yhteys 8.- ja 9.-luokkalaisten itseraportoimiin luvattomiin koulupoissaoloihin. Pro Gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 15.2.2025. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/101511>

Badowski, S. & Smith, G. 2020. Cannabis use during pregnancy and postpartum. *Canadian Family Physician | Le Médecin de famille canadien* Vol 66: FEBRUARY | FÉVRIER 2020. Viitattu 15.2.2025. <https://www.cfp.ca/content/cfp/66/2/98.full.pdf>

Bake, S.; Rouzer, S.; Mavuri, S.; Rajesh, M. & Mahnke, A. 2023. The interation of genetic sex and prenatal alcohol exposure on health across the lifespan. *Frontiers in Neuroendocrinology* 2023 (71); 101103. Viitattu 15.2.2025.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0091302223000511?via%3Dihub#s0090>

Berg V.; Kuja-Halkola, R.; Khemiri, L.; Larsson, H.; Lichtenstein, P. & Latvala A. 2022. Parental alcohol and drug abuse and offspring mortality by age 10: a population-based register study. *Eur J Public Health*. 2022 Nov 29;32(6):933-938. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36172920/>

Bhatia, D.; Rosenberg, S.; Rees, R. & Brooks-Russell, A. 2023. Perinatal Cannabis Use and Cannabis Use during Breastfeeding: The Role of Health Care Workers. *Am J Perinatol*. 2024 May;41(S 01): e2686-e2695. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37527787/>

Bosk, E.; Anthony, W.; Folk, J. & Williams-Butler, A. 2021. All in the family: parental substance misuse, harsh parenting, and youth substance misuse among juvenile justice-involved youth. *Addictive Behaviors* 8/2021 (119). Viitattu 11.11.2024.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0306460321000733?via%3Dihub>

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*. 34 (4), 215–225.

Ennaltaehkäisevien palveluiden kustannustehokkuus 2022. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. Viitattu 22.11.2024.

Genna, N.; Goldschmidt, L.; Richardson, G. & Day, N. 202. Maternal Trajectories of Cannabis Use and Young Adult Cannabis and Nicotine Dependence. *Addict Behav*. 2022 March; 126: 107212. Viitattu 13.2.2025. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8802558/pdf/nihms-1765723.pdf>

Gerede, A.; Stavros, S.; Chatzakis, C.; Vavoulidis, E.; Papasozomenou, P.; Domali E.; Nikolettos, K.; Oikonomou, E.; Potiris, A.; Tsikouras, P.; Nikolettos, N.; Cannabis Use during Pregnancy: An Update. *Medicina (Kaunas)*. 2024 Oct 15;60(10):1691. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39459478/>

Gomez, K.; Goodwin, L.; Chrisholm, A. & Rose, A. 2022. Alcohol use during pregnancy and motherhood: Attitudes and experiences of pregnant women, mothers, and healthcare professionals.. PLoS ONE 17(12): e0275609. Viitattu 2.1.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36454984/>

Haugland, S.; Carvalho, B.; Stea, T.; Strandheim, A. & Vederhus, -K. 2021. Associations between parental alcohol problems in childhood and adversities during childhood and later adulthood: a cross-sectional study of 28047 adults from the general population. Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy volume 16, 47 (2021) Viitattu 13.12.2024. <https://substanceabusepolicy.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13011-021-00384-9>

Heckman, J. 2013. Giving Kids a Fair Chance. MIT Press. Viitattu 15.9.2024. Saatavilla: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=3339594>.

Heinonen, H.; Väisänen, A. & Hipp, T. No date. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Lastensuojelunkeskusliitto & THL. Viitattu 11.11.2024. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf

Hines, L.; Freeman, T.; Gage, S.; Zammit, S.; Hickman, M.; Cannon, M.; Munafo, M.; MacLeod, J. & Heron, J. 2020. Association of High-Potency Cannabis Use With Mental Health and Substance Use in Adolescence. JAMA Psychiatry. 2020 Oct 1;77(10):1044-1051. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32459328/>

Hines, L.; Spry, E.; Moreno-Betancur, M.; Husn, H.; Becker, D.; Middleton, M.; Craig, J.; Doyle, L.; Olsson, C. & Patton, G. 2021. Cannabis and tobacco use prior to pregnancy and subsequent offspring birth outcomes: a 20-year intergenerational prospective cohort study. Sci Rep. 2021 Aug 19;11(1):16826. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34413325/>

Hoikkala, S.; Muinonen, T.; Palola, E.; Rosberg, J. & Väisänen A. 2023; Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu – visiovaiheen raportti. STM. Viitattu 12.2.2025.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164950/STM_2023_r27.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Holmila, M.; Bardy, M. & Kouvonen, P. 2008. Lapsuus päihdeperheessä ja kielteisen sosiaalisen perimän voittaminen. Yhteiskuntapolitiikka-YP 73 (2008): 4, s. 421–432. Viitattu

11.11.2024. <https://www.julkari.fi/handle/10024/100218?show=full>

Holmila, M.; Raitasalo, K.; Autti-Rämö, I. & Notkola, I-L. 2013. Päihdeongelmaisten äitien lapset. Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle, THL. 36–46. Viitattu 17.1.2025.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104454/THL_TEE2013_014_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y <https://journal.fi/sla/article/view/70266/31281>

Hourula, J. & Uimonen, L. 2014. Alkoholiperheessä kasvamisen antamat lähtökohdat sosiaaliseen elämään. Pro Gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.2.2025. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95298/GRADU-1400148839.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannusesimerkit. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.10.2024. Saatavilla:

<https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/vaikutukset-ja-kustannukset/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-kustannusesimerkit>

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). 2024. Viitattu 15.2.2025. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Hyödyllistä tietoa opinnäytetöistä ja kirjoittamisesta. Savonia AMK: Viitattu 1.11.2024. Saatavilla: <https://www.samk.fi/opiskelijalle/kirjallisten-toiden-ja-opinnaytetyon-ohjeet/>

Interventio 2016. Lääketieteen sanasto. Viitattu 7.10.2024. Saatavilla: <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt01376>

Itäpuisto, M. & Inkinen, A. 2014. Selvää synergiaa – eettisesti kantavaa päihdekasvatusta. HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU. 2014;69–75. Viitattu 1.10.2024. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/09/humak_selvaa_synergiaa_verkko.pdf

Joka neljäs suomalainen huolissaan läheisen alkoholinkäytöstä. 2021. EHYT. Tiedote. Viitattu 11.11.2024. <https://ehyt.fi/uutishuone/tiedotteet/joka-neljas-suomalainen-huolissaan-laheisen-alkoholinkaytosta/>

Kahila, H. & Kivistö, K. 2019. Huumeet ja raskaus. Duodecim 2019; 135:131–7. Viitattu 15.12.2024. <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo14737.pdf>

Kalanoja, J. 2019. Alexithymic Traits Mental and Physical Health, and Early-life Adversity. Turun yliopisto. Viitattu 15.12.2024. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148448/AnnalesD1453KajanojaDISS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kalland, M. & Salo, S. 2020. Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. Duodecim 2020; 136:891–7. Viitattu 11.11.2024. <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo15527.pdf>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. Viitattu 15.2.2025.

Kangasniemi, M.; Utriainen, K.; Ahonen, S-M. Pietilä, A-M.; Jääskeläinen, P.; Liikanen, E.; 2013, 291–301. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksistä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede Vol. 25/4. Viitattu 21.11.2024.

Khemiri, L. ; Kuja-Halkola, R. ; Larsson, H. ; Butwicka, A. ; Tideman, M. ; D’Onofrio, B.; Latvala, A. & Lichtenstein, P. 2023. Parental substance use

disorder and risk of intellectual disability in offspring in Sweden: a national register study. *eClinicalMedicine*, Volume 63, 10217. Viitattu 13.2.2025.
[https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2589-5370%2823%2900347-](https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2589-5370%2823%2900347-4)

[4](#)

Klemetti, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2013. Äitiysneuvolaopas - suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. THL opas. Viitattu 1.10.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110521/THL_OPA2013_029_verkko.pdf?sequence=3

Kokotovič, K.; Osterc; Pšunder, M. & Kirbiš, A. 2022 *International Journal of Environmental Research and Public Health*; Basel Vol. 19, Iss. 13, (2022): 8080. Viitattu 13.1.2025.
<https://www.proquest.com/docview/2686096156?sourcetype=Scholarly%20Journals>

Korhonen, M. & Luoma, I. 2017. Äidin masennuksen vaikutus lapsen kehitykseen. *Lääkärilehti* 15–16/2017; 1005–1012. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 12.2.2025.
<http://www.laakarilehti.fi/ezproxy.turkuamk.fi/tieteessa/katsausartikkeli/aidin-masennuksen-vaikutus-lapsen-kehitykseen/>

Kosola, S. 2020. Voiko nuorten aivoterveysten vaikuttaa? *Duodecim* 2020; 136:1997–9. Viitattu 11.11.2024.
<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15777.pdf>

Koponen, A.; M., Nissinen, N-M.; Gissler, M.; Autti-Rämö, I.; Kahila, H. & Sarkola, T. 2024. Sikiöaikana päihteille altistuneet lapset aikuisuuden kynnyksellä - yhteenveto ADEF Helsinki –tutkimusprojektin tuloksista. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2024: 61: 323–335.
<https://journal.fi/sla/article/view/131016/92451>

Kuikka, M. Varpu –hanke. Lapselle tukea ajoissa. Viitattu 18.10.2024. Saatavilla: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Kuppens, S.; Moore, S.; Gross, V.; Lowthian, E. & Siddaway, A. 2020. The Enduring Effects of Parental Alcohol, Tobacco, and Drug Use on Child Well-being: A Multilevel Meta-Analysis. *Development and Psychopathology* 2020 (32); 765-778. Viitattu 14.2.2025. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/CBDF7A2308D3F37B2AE20079C4834B7A/S0954579419000749a.pdf/the-enduring-effects-of-parental-alcohol-tobacco-and-drug-use-on-child-well-being-a-multilevel-meta-analysis.pdf>

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Varhainen tuki perheille. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 17.9.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lapsen kaltoinkohtelu. No date. Lääkärin etiikka – Suomen lääkäriliitto. Viitattu 15.2.2025. <https://www.laakariliitto.fi/laakarin-etiikka/lapset-ja-nuoret/lapsen-kaltoinkohtelu/> <https://www.laakariliitto.fi/laakarin-etiikka/lapset-ja-nuoret/lapsen-kaltoinkohtelu/>

Lapsuus ja oma parisuhde. Lasinen Lapsuus. No date. Viitattu 15.2.2025. <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa-lasisesta-lapsuudesta/aikuiselle/lasinen-lapsuus-aikuisuudessa/lapsuus-ja-oma-parisuhde/>

Lastensuojelun tilastot 2021, 2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.11.2024. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Lindroos, Annika; Ekholm, Eeva & Pajulo, Marjukka 2015;131:143–9. Raskaudenaikainen kiintymys sikiöön – äitiyshuollon mahdollisuus ja haaste. Viitattu 21.11.2024. Saatavilla: <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12052.pdf>

Martínez-Peña, A.A.; Perono, G.A.; Gritis, S.A.; Sharma, R.; Selvakumar, S.; Walker, O.S.; Gurm, H.; Holloway, A.C.; Raha, S. The Impact of Early Life

Exposure to Cannabis: The Role of the Endocannabinoid System. *Int. J. Mol. Sci.* 2021, 22, 8576. Viitattu 15.2.2025 [The Impact of Early Life Exposure to Cannabis: The Role of the Endocannabinoid System](#)

McGovern, R.; Gilvarry, E.; Addison, M.; Alderson, H.; Geijer-Simpson, E.; Lingam, R.; Smart, D. & Kaner, E. 2020. The Association Between Adverse Child Health, Psychological, Educational and Social Outcomes, and Nondependent Parental Substance: A Rapid Evidence Assessment. *TRAUMA, VIOLENCE, & ABUSE* 2020, Vol. 21(3) 470–483. Viitattu 13.2.2025 https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7243080/pdf/10.1177_1524838018772850.pdf

Menetelmäarvio, Pidä kiinni -hoitojärjestelmä. Viitattu 1.10.2024. Saatavilla: <https://kasvuntuki.fi/menetelmat/pidakiinni/>

Mikkonen, J. & Kajander, E. 2024. Tuore selvitys: Alkoholin kustannukset julkiselle terveydenhuollolle jopa 1,1 miljardia euroa vuodessa. EHYT Ry. Viitattu 12.1.2025. Saatavilla: <https://ehyt.fi/ uutishuone/tiedotteet/tuore-selvitys-alkoholin-kustannukset-julkiselle-terveydenhuollolle-jopa-11-miljardia-euroa-vuodessa/>

Mäkelä, P. & Österberg, E. 2016. Alkoholinkulutus, juomatavat ja alkoholipolitiikka. *Lääkärilehti* 6/2016 vsk 71;409. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 11.11.2024. <http://www.laakarilehti.fi.ezproxy.turkuamk.fi/tieteessa/katsausartikkeli/alkoholin-kulutus-juomatavat-ja-alkoholipolitiikka/>

Mäntyselkä, A. & Sankilampi, U. 2021. Lapsi päihdeongelmaisessa perheessä. *Suomen yleislääkärit GPF* 2021 (3); 9–14. Viitattu 12.2.2025. <https://www.lukusali.fi/index.html?p=Suomen%20yleisl%C3%A4%C3%A4k%C3%A4rit%20GPF%20ry&i=f63fb84a-ae30-11eb-95c1-00155d64030a>

Nissinen, N-M. 2024. Päihteille raskausaikana altistuneet nuoret alttiita haasteille aikuistumisen kynnyksellä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2024/61:348–353. Viitattu 1.2.2025. <https://journal.fi/sla/article/view/142307/92453>

Nissinen, N-M.; Sarkola, T.; Autti-Rämö, I.; Gissler, M.; Kahila, H. & Koponen, A. 2021. Raskaudenaikaisen alkoholi-altistukseen yhdistyvien kehityshäiriöiden ehkäisy vaatii tiedon ja osaamisen lisäämistä. *Kasvun tuki – aikakauslehti* 1(2). Viitattu 15.12.2024. <https://journal.fi/kasvuntuki/article/view/128199>

Nonprofit Impact Matters. National Council of Nonprofits. Viitattu 1.10.2024. Saatavilla: <https://www.nonprofitimpactmatters.org/>

Ólafsdóttir, J.; Hrafnadóttir, S. & Orjasniemi T. 2018. Depression, anxiety, and stress from substance-use disorder among family members in Iceland. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 2018 35:3, 165-178. Viitattu 13.12.2024. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1455072518766129>

Orjasniemi, T. & Kurvinen, A. 2017. Häpeän päivät, pelon yöt - lapsuuden kokemuksia ongelmajuovista vanhemmista. *Janus* vol. 25 (2) 2017;127-143. Viitattu 11.12.2024. <https://journal.fi/janus/article/view/56828/25822>

Omkarappa, D.; Rentala, S. & Nattala, P. 2019. Social competence among children of alcoholic and nonalcoholic parents. *Journal of Education and Health Promotion* 8(1):p 69, https://journals.lww.com/jehp/fulltext/2019/08000/social_competence_among_children_of_alcoholic_and.69.aspx#

Paul, S.; Hatoum, A. & Fine, J. 2020. Associations Between Prenatal Cannabis Exposure and Childhood Outcomes: Results From the ABCD Study. *JAMA Psychiatry*. 2021;78(1):64–76. Viitattu 13.2.2025. <https://jamanetwork.com/journals/jamapsychiatry/fullarticle/2770964>

Peña-Martinez, A.; Perono, G.; Gritis, S.; Sharma, R.; Selvakumar, S.; Walker, O.; Gurm, H.; Holloway, A. & Raha, S. 2021. The Impact of Early Life Exposure

to Cannabis: The Role of the Endocannabinoid System. IJMS 22(16), 8576. Viitattu 13.2.2025. <https://www.mdpi.com/1422-0067/22/16/8576>

Pidä kiinni – ensikoti Pinja. Esite verkkoon. Turun ensi- ja turvakoti. Viitattu 4.10.2024. Saatavilla: <https://tuentu.fi/wp-content/uploads/2024/01/Pinja-2023-esite-verkkoon.pdf>

Pidä kiinni – ensikoti Pinja -sivusto. Viitattu 4.10.2024. Saatavilla: <https://tuentu.fi/ensikoti-pinja>

Pidä kiinni -hoitojärjestelmä. Näin me autamme. Turun ensi- ja turvakoti. Viitattu 4.10.2024. Saatavilla: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/pida-kiinni-hoitojarjestelma/#pida_kiinni_hoitopaikat

Popova, S.; Dozet, D.; Shield, K.; Rehm, J. & Burd, L. 2021. Alcohol's Impact on the Fetus. Nutrients 2021 (13); 3452. Viitattu 15.2.2025. <https://www.mdpi.com/2072-6643/13/10/3452>

Puheeksiotto ja mini-interventio 2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.11.2024. Saatavilla: <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/puheeksiotto-ja-mini-interventio>

Puumalainen, T. 2023. Kun kaikki vaikuttaa kaikkeen. STM. Kolumni. Viitattu 12.1.2025. <https://stm.fi/-/kun-kaikki-vaikuttaa-kaikkeen>

Puura, K.; Sannisto, T. & Riihonen, R. 2018. Mitä vauva haluaa? Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen neuvolassa. Lääkärilehti 21/2018 vsk 73;1345–1350. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 12.2.2025. <http://www.laakarilehti.fi.ezproxy.turkuamk.fi/tieteessa/katsausartikkeli/mita-vauva-haluaa-varhaisen-vuorovaikutuksen-tukeminen-neuvolassa/>

Puura, K. & Tamminen, T. 2016. Pikkulapsipsykiatria – ei tarua vaan todellisuutta. Duodecim 2016; 132:951–9. Viitattu 11.11.2024. <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo13136.pdf>

Raitasalo, K. 2019, 258–271. Puheeksi oton menetelmät ja käytännöt perhetyössä. Yhteiskuntapolitiikka, Vol. 84/3. Viitattu 10.11.2024.

Raitasalo, K. 2017. Vanhemman päihteiden käyttö vaarantaa lapsen kehityksen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos blogi. Viitattu 4.10.2024. Saatavilla: <https://blogi.thl.fi/vanhemman-paihdeongelma-vaarantaa-lapsen-kehityksen/>

Raitasalo, K. ; Holmila, M.; Jääskeläinen, M. & Santalahti, P. 2018. The effect of the severity of parental alcohol abuse on mental and behavioural disorders in children. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2019 (28);913-922. Viitattu 13.12.2024. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00787-018-1253-6>

Raitasalo, K.; Holmila, M. & Jääskeläinen, M. 2016. Vanhempien päihdeongelmasta aiheutuvat haitat lapselle. Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat, lapset ja alkoholi. *THL* 2016;83–97. Viitattu 11.11.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131418/URN_ISBN_978-952-302-738-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa-lasisesta-lapsuudesta/aikuiselle/lapsen-selviytyminen/>

Raitasalo, K.; Østergaard, J. & Andrade, S. 2021. Educational attainment by children with parental alcohol problems in Denmark and Finland. *Nordisk Alkohol Nark.* 2021 Jun;38(3):227-242. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35310611/>

Roncero, C.; Valriberas-Herrero, I.; Mexxatesta-Gava, M.; Villegas, J.; Aguilar, L. & Grau-Lopez 2020. Cannabis use during pregnancy and its relationship with fetal developmental outcomes and psychiatric disorders. A systematic review. *Reprod Health* 17, 25 (2020). Viitattu 15.2.2025. <https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12978-020-0880-9#citeas>

Ratkaisuja kestävästä yhteiskunnan rakentamiseen. Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.3.2025. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/150756/RAP2025_001_Ratkaisuja%20kest%C3%A4v%C3%A4n%20yhteiskunnan%20rakentamiseen_Diakooste.pdf

Scott, S. & Sher, J. 2023. Effect of alcohol during pregnancy: a public health issue. The Lancet 2023 (8)e4

<https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2468-2667%2822%2900318-8>

Shi, Y.; Zhu, B. & Liang, D. 2021. The associations between prenatal cannabis use disorder and neonatal outcomes. Addiction. 2021 Nov;116(11):3069–3079.

Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33887075/>

Simonen, J.; Pirskanen, H.; Kataja, K.; Holmila, M. & Tigerstedt, C. 2016. Kun vanhempi juo liikaa – nuorten kokemukset ja voimavarat. Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat, lapset ja alkoholi. THL 2016;64–82. Viitattu 11.11.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131418/URN_ISBN_978-952-302-738-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sokol, N.; Okechukwu, C.; Chen, J.; Subramanian, S. & Rees, V. 2018. Maternal Cannabis Use During a Child's Lifetime Associated With Earlier Initiation. Am J Prev Med. 2018 Nov;55(5):592–602. Viitattu 13.12.2024.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30262151/>

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Varsinais-Suomen hyvinvointialueella. Alueellinen asiantuntija-arvio, syksy 2024. THL. Viitattu 20.3.2025.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149931/URN_ISBN_978-952-408-388-1.pdf?isAllowed=y&sequence=1&utm_source=chatgpt.com

Sote-järjestöiltä leikataan vaikutuksia arvioimatta 2024. Kannanotto. A-klinikkasäätiö. Viitattu 21.11.2024. Saatavilla: <https://a-klinikkasaatio.fi/uutiset/sote-jarjestoilta-leikataan-vaikutuksia-arvioimatta/>

Takala, J. 2017. Alkoholiongelman kanssa lapsuudessaan eläneet aikuiset. Päihdelinkki. Viitattu 1.10.2024.

<https://paihdelinkki.fi/tietopankki/tietoiskut/laheiset-ja-paihteiden-kaytto/alkoholiongelman-kanssa-lapsuudessaan-elaneet-aikuiset/>

Takala, J. & Roine, M. 2013. Nuorten kokemuksia aikuisten alkoholikäytöstä. Alkoholii- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle, THL. 24–35. Viitattu 17.1.2025. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104454/THL_TEE2013_014_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Thapa, S.; Selya, A. & Jonk Y. 2016. Time-Varying Effects of Parental Alcoholism on Depression. Preventing Chronic Disease 2017; 14:170100. Viitattu 11.11.2024. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5737982/pdf/PCD-14-E136.pdf>

Talousarvio ja -suunnitelma 2025–2027. Varsinais-Suomen hyvinvointialue. Viitattu 20.3.2025. <https://varha-julkaisu.triplancloud.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=478661&version=3>

Thomas, S.; Brich, L.; Micalizzi, L.; Wolff, J.; Frazier, E.; Graves, H.; Esposito-Smythers, C. & Spirito, A. 2020. Parent-adolescent relationship characteristics and adolescent cannabis use: A growth curve analysis. Am J Drug Alcohol Abuse. Sep 2;46(5):659-669. Viitattu 13.2.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32931332/>

Thomasius R.; Paschke K. & Arnaud, N. 2022. Substance-Use Disorders in Children and Adolescents. Dtsch Arztebl Int. 2022 Jun 24;119(25):440–450. Viitattu 13.1.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35635442/>

Toivonen, V.; Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Nykänen, E. 2022, 140–167. Hyvinvointioikeus – kirjoituksia hyvinvoinnista ja oikeudesta. Viitattu 20.11.2024. Saatavilla: [https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.turkuamk.fi/ammattikirjasto/teos/hyvinvointioikeus-2022#kohta:Oikeudellistunut\(\(20\)hyvinvointi\(\(20\)\)\(\(2013\)\)\(\(20\)esimerkin\(\(e4\)\)\(\(20\)lapsen\(\(20\)hoiva,\(\(20\)huolenpito\(\(20\)ja\(\(20\)kasvatus](https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.turkuamk.fi/ammattikirjasto/teos/hyvinvointioikeus-2022#kohta:Oikeudellistunut((20)hyvinvointi((20))((2013))((20)esimerkin((e4))((20)lapsen((20)hoiva,((20)huolenpito((20)ja((20)kasvatus)

Tokola, M. & Airo, R. 2024. Kiintymyssuhteet ja kiintymyssuhdemallit. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 15.2.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01359>

Tuomisto, J. 2020. Mitä tarkoittavat mutageenisuus, karsinogeenisuus ja muut pelottavuudet? Duodecim Terveyskirjasto. Viitattu 17.3.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/asy00611#s4>

Tuore selvitys: alkoholin kustannukset julkiselle terveydenhuollolle jopa 1.1 miljardia euroa vuodessa. 2024. EHYT. Tiedote. Viitattu 11.11.2024. <https://ehyt.fi/uutishuone/tiedotteet/tuore-selvitys-alkoholin-kustannukset-julkiselle-terveydenhuollolle-jopa-11-miljardia-euroa-vuodessa/>

Tupola, S. & Kahila, H. 2021. Sikiöaikainen alkoholi-altistus ja FASD: tunnistaminen, hoito ja haittojen ehkäisy. Lääkärilehti, 47/2021 vsk. 76;2879–2883. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 1.11.2024. <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.turkuamk.fi/tieteessa/katsausartikkeli/sikioaikainen-alkoholi-altistus-ja-fasd-tunnistaminen-hoito-ja-haittojen-ehkaisy/>

Turun ensi- ja turvakodin infograafit. 2022. Viitattu 1.5.2025.

Turun ensi- ja turvakoti -sivusto. Viitattu 4.10.2024. Saatavilla: <https://tuentu.fi/turun-ensi-ja-turvakoti-ry>

Uotinen, T. 2022. Vanhemman päihdeongelma ja lapsen kiintymyssuhteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä. Pro Gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 12.2.2025. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/2788ea7b-73c2-46a4-8cf1-2a80eec2cfe2/content>

Valriberas-Herrero, I.; Mezzatesta-Gava, M.; Villegas, J.; Aguilar, L. & Grau-Lopez, L. 2020. Cannabis use during pregnancy and its relationship with fetal developmental outcomes and psychiatric disorders. A systematic review. *Reprod Health* 17, 25 (2020). Viitattu 13.2.2025. <https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12978-020-0880-9>

[-018-1253-6](#)

Valtatie, H.; Lehtonen, M.; Joronen, K. & Åstedt-Kurki, P. 2016. Poikien perheeseen liittyvät huolet ja ilonaiheet keskusteluissa Väestöliiton Poikien Puhelimessa. *Hoitotiede* 2016/28(03);2017–228. Viitattu 11.12.2024. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128365/77488>

Van der Kolk, B. 2014. *The Body Keeps the Score: Brain, Mind and Body in the Healing of Trauma*. Viking Press. Viitattu: 4.10.2024.

Van Noort, B. 2018. Neuropsychological Aspects of Fetal Alcohol syndrome. *Fetal Alcohol Syndrome: A Lifelong Challenge*; 2018;45–55. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 13.1.2025. https://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=4927033#goto_toc

Van Noort, B. 2018. Teratogenic Effects of Alcohol. *Fetal Alcohol Syndrome: A Lifelong Challenge*; 2018;121-126. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 13.1.2025. https://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=4927033#goto_toc

Vanhemman alkoholin käyttö 2024. Mannerheimin lastenliitto. Viitattu 21.11.2024. Saatavilla: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempi-juo-liikaa/>

Wall H.; Hansson H.; Zetterlind U.; Kvillemo P.& Elgán, T. 2024. Effectiveness of a Web-Based Individual Coping and Alcohol Intervention Program for Children of Parents With Alcohol Use Problems: Randomized Controlled Trial *J Med Internet Res* 2024;26: e52118. Viitattu 13.12.2024. <https://www.jmir.org/2024/1/e52118>

Wilson, S. & Rhee, S. 2022. Causal effects of cannabis legalization on parents, parenting, and children: A systematic review. *Prev Med*. 2022 Mar; 156:106 956. Viitattu 14.12.2024. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35074421/>

Ämmälä, A-J. 2015. Neuvolapsykiatria. *Duodecim* 2015; 131:569–76. Viitattu 11.11.2024. <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12167.pdf>

Liite 1. Aineiston materiaali

Hakupäivä	Tietokanta	Hakusana	Julkaisun nimi	Kirjoittajat	Julkaisu vuosi	1. teema vanhempien käyttämä päihde	käytön vaikutus lapsen elämässä	3. teema: psyykkiset seuraukset	menetelmä	menetelmä2	menetelmä3	doi
29.11.	PubMed	alcohol and pregnancy experience of pregnant women, mothers, and healthcare professionals		Katalin Ujhelyi Gomez ym	2022	alkoholi	koko elämä	Kognitiiviset haasteet	tutkimusartikkeli	monimenetelmällä laadullista tutkimusta	laadullinen	https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0275609
15.1.	Medic	vanhemman alkoholinkäyttö	saannin odotukset vanhempien näkökulmasta	Tiina-Maria Salmi ym	2018	alkoholi	teini-ikä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	laadullinen tutkimus (qualitative study).	laadullinen	https://journal.fi/sla/article/view/70266/31281
18.11.	Medic	vanhemman alkoholinkäyttö	keskusteluissa Väestöliiton Poikien Puhelimesta	Valtatie Heidi	2016	alkoholi	varhaislapsuus	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	laadullista tutkimusmetodia	laadullinen	https://journal.fi/hotiede/article/view/128365
29.12.	Finna	päihdeperhe	muksia päihdeperheissä	Orjasniemi ym	2017	alkoholi	varhaislapsuus	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	laadullinen	laadullinen	https://journal.fi/janus/article/view/56828
1.12.	Pubmed	child mental health parental alcoholism	Social competence among children of alcoholic and nonalcoholic parents	Dayananda ym	2019	alkoholi	sikiö	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	monimenetelmä poikkileikkaustutkimusasetelmalla (cross-sectional study design) ja vertailututkimusta (comparative study).	monimenetelmä	https://journals.lww.com/ehp/fulltext/2019/08000/social_competence_among_children_of_alcoholic_and.69.aspx
Hakupäivä	Tietokanta	Hakusana	Julkaisun nimi	Kirjoittajat	Julkaisu vuosi	1. teema vanhempien käyttämä päihde	2. teema: vanhemman päihtelyn käytön vaikutus lapsen elämässä	3. teema: psyykkiset seuraukset	menetelmä	menetelmä2	menetelmä3	doi
1.12.	PubMed	parental marijuana use	Outcomes: Results From the ABCD Study	Sarah E Paul ym	2020	alkoholi	koko elämä	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	alkuperäinen tutkimus	poikkileikkaustutkimus	määrällinen	https://doi.org/10.1001/archpsyc.127.10.1277
1.12.	PubMed	parental alcoholism	Parental Alcoholism on Depression	Sunita Thapa ym	2017	alkoholi	koko elämä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	poikkileikkaustutkimus	määrällinen	https://doi.org/10.1007/s00787-018-1253-6
15.1.	PubMed	health parental alcoholism	mental and behavioural disorders in children	Kirsimarja Raitasalo ym	2019	alkoholi	koko elämä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	kohorttitutkimus	määrällinen	https://doi.org/10.1186/s13011-021-00384-9
29.12.	PubMed	child mental health parental alcoholism	later adulthood: a cross-sectional study of 28047 adults from the general population	Siri Häväs Haugland ym	2021	alkoholi	koko elämä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	alkuperäinen tutkimus	poikkileikkaustutkimus	määrällinen	https://doi.org/10.1186/s12884-023-05447-2
29.11.	PubMed	alcohol and newborn	characteristics and pregnancy outcomes associated with prenatal alcohol exposure	Schmidt ym	2023	alkoholi	muu	Kognitiiviset haasteet	alkuperäinen tutkimus	kohorttitutkimus	määrällinen	https://doi.org/10.1186/s12884-023-05447-2

29.12.	Pubmed	child mental health parental alcoholism 2022	Children of Parents With Alcohol Use Problems: Randomized Controlled Trial and offspring mortality by age 10: a population-based register study	Håkan Wall ym	2024	alkoholi	teini-ikä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	rct-tutkimus	satunnaistettu kontrolloitu tutkimus	määrällinen	https://www.imrl.org/2024/1/e52118
29.11.	PubMed	alcohol and newborn	and adolescent cannabis use: A growth curve analysis	Verla Berg ym	2022	alkoholi	varhaislapsuus	Muut	tutkimusartikkeli	rekisteritutkimus	määrällinen	https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33672639170/
12.2.	PubMed	cannabis use AND child mental health outcomes	Substance Use in Adolescence	Sarah A Thomas ym	2021	kannabis	teini-ikä	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	pitkittäistutkimus	määrällinen	doi.org/10.1080/00952990.2020.1789159
12.2.	PubMed	mental health outcomes	cannabis use disorder and neonatal outcomes	Lindsey A Hines ym	2020	kannabis	teini-ikä	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	alkuperäinen tutkimus	kohorttitutkimus	määrällinen	doi.org/10.1111/add.15467
12.2.	PubMed	cannabis use AND child mental health outcomes	parental cannabis use AND child mental health outcomes: a 20-year intergenerational prospective cohort study	Yuyan Shi	2021	kannabis	varhaislapsuus	Kognitiiviset haasteet	tutkimusraportti	kohorttitutkimus	määrällinen	www.nature.com/articles/s41598-021-95460-2
12.2.	PubMed	parental cannabis use AND child mental health outcomes	Lifetime Associated With Earlier Initiation	Lindsey A Hines ym	2021	kannabis	varhaislapsuus	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	kohorttitutkimus	määrällinen	https://www.nature.com/articles/s41598-021-95460-2
12.2.	PubMed	AND child mental health outcomes	Use during Breastfeeding: the Role of Health Care Workers	Natasha A Sokol ym	2018	kannabis	varhaislapsuus	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	kohorttitutkimus	määrällinen	https://www.nature.com/articles/s41598-021-95460-2
12.2.	PubMed	parental cannabis use AND child mental health outcomes	substance-use disorder among family members in Iceland	Devika Bhatia ym	2024	kannabis	varhaislapsuus	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	määrällinen tutkimus	määrällinen	https://www.nature.com/articles/s41598-021-95460-2
29.12.	Finna	päihdeperhe	substance-use disorder among family members in Iceland	Jóna Ólafsdóttir ym	2018	kannabis	koko elämä	Mielenterveysongelmat ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	määrällinen tutkimus	määrällinen	doi.org/10.1177/1455072518766129
1.12.	PubMed	parental alcohol use AND child psychological development	disability in offspring in Sweden: a national register study	Lotti Khemiri ym	2023	kannabis	varhaislapsuus	Käytöshäiriöt ja sen seuraukset	tutkimusartikkeli	kohorttitutkimus	määrällinen	doi.org/10.1177/1455072518766129

Liite 2. Opinnäytetyön tuotokset

Vanhemman kannabiksen käytön vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen

RISKIT LAPSEN PSYKKISESSÄ KEHITYKSESSÄ

RISKITEKIJÄT

Kohonnut riski lapsen tarkkaavaisuushäiriöihin, heikentyneeseen visuo-motoriseen kykyyn sekä oppimisvaikeuksiin.

Kognitiivisilla ja kehityksellisillä häiriöillä on pitkäaikaisia vaikutuksia jotka voivat vaikeuttaa lapsen koulunkäyntiä ja myöhemmin sopeutumista työelämään sekä yhteiskuntaan.

SOSIAALISET ONGELMAT

Vanhemman päihteiden käyttö on merkittävä osasy lasten huostaanottoon.

SIKIÖN JA VAUVAN ALTISTUMINEN KANNABIKSELLE

EI TURVALLISTA RAJAA

Kannabis on heitellistä raskauden aikana, erityisesti myöhäisvaiheessa, THC kulkeutuu istukkaan ja heikentää sivojen kehitystä.

VAIKUTUS AIVOIHIN

Kannabis heikentää sikiön kognitiivista kehitystä ja voi aiheuttaa pitkäaikaisia neurologisia ongelmia.

ENNENAIKAINEN SYNNYTYYS

Säännöllinen altistuminen voi kuusinkertaistaa ennenaikaisen synnytyksen riskin.

VAKAVA RISKI MENEHTYÄ

Kannabikselle altistuneilla vauvoilla oli noin 35 % suurempi riski menehtyä ensimmäisen ikävuoden aikana.

VAIKUTUKSET SIKIÖSTÄ AIKUISUUTEEN

Sikiöaltistuneet lapset kärsivät enemmän ahdistuksesta, emotionaalisista ongelmista ja käyttöhäiriöistä. Kannabikselle sikiössä altistuneilla lapsilla on haasteita vuorovaikutuksessa sekä emotionaalisten tunteiden säätelyn häiriöitä.

ENNALTAEHKÄISY

ENNALTAEHKÄISEVÄT TOIMET

Tavoitteena tarjota lapselle ja vanhemmalle turvallinen elämä

ENSIPÄIHDEKOTI-PINJÄN KUNTOUTUS

66,6 % päihdekuntoutujista elää päihteetöntä elämää lapsensa kanssa

VARHA:N TAVOITTEET

Vähentää huostaanottoja ja sijoitusten määrää panostamalla varhaisen vaiheen palveluihin

Hyvinvointialueet varmistavat päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuuden

HUOSTAANOTOT VARHA:N ALUEELLA

0,42 % lapsista huostaanotettu, noin 412 lasta (2023)

KUSTANNUKSET

Lastensuojelusijoitukset: 30 000–60 000 €/vuosi

Pinjän äidin ja vauvan kuntoutus: 160 000 €/vuosi

**TURUN
ENS- JA
TURVAKOTI RY**

YHTEISTYÖSSÄ

TURKU AMK
Katju Välivehmas
sairaanhoitaja YAMK-opiskelija

Hink, L., Song, E., Moreno-Betancur, M., Hoon, K., Sedlak, D., Middleton, M., Craig, I., Doyle, L., Dixon, C. & Patten, D., 2021. Cannabis and tobacco use prior to pregnancy and subsequent offspring birth outcomes: a 30-year international longitudinal cohort study. *J. Child Psychol. Psychiatr.* K. Laitson, M., Batswick, A., Härmä, H., D. Orosko, S. Lahti, A. & Lichtenstein, P., 2020. Prenatal substance use disorder and risk of intellectual disability in offspring: a Swedish register study. *J. Child Psychol. Psychiatr.* A. J., Patten, D. A., Orosko, S. A., Sharma, R., Sakyllos, S., Wheat, D. S., Baum, H., Molloy, A. C., & Barr, S., 2019. The Impact of Early Life Exposure to Cannabis. *J. Child Psychol. Psychiatr.* K. Paul, S., Hatvorn, A. & Fine, J., 2020. Association Between Prenatal Cannabis Exposure and Childhood Outcomes: Results From the ABCD Study. *J. Child Psychol. Psychiatr.* Shi, Y., Zhu, S. & Liang, Q., 2021. The associations between prenatal cannabis use disorder and maternal outcomes, offspring, and children's mental health: a systematic review and meta-analysis. *Psychiatr. Res.* 2020-2021. Vuorovaikutus ja hyvinvointialueiden kehittämisen kustannusarvio THL: Vuorovaikutus- ja hyvinvointialueiden 2023 THL: Turun Ensija Turvakoti ry:n ja Itälogonin ositt. 2022. Kuvataiteiden

